

7.

Nj. Velikanstvo
KRALJ PETAR II

PETERČKU NAJNAJIRČA

1934.

—

1935.

Razgati

List za odcaslo mladino

Iz Koledarja J. S. 1935.

40° POD NIČLO!

Gotovo ste že slišali kaj o „Čeljuskincih“, ki so se udeležili velike ruske ekspedicije v Severno ledeno morje. Po uspešnem, a silno napornem raziskavanju severnega prehoda iz Atlantskega v Veliki ocean je led zdrobil ladjo „Čeljuskin“. Razen enega mornarja se je rešila vsa 101 človeka broječa posadka na led, kjer je osem tednov željno in v vednem strahu pričakovala rešitve. Po mnogih napornih vožnjah so vse rešili in prepeljali v domovino hrabri ruski letalci.

8. UREDNIKOVO PISMO.

V 1. in 3. št. „Razorov“ smo natisnili razpravo o Rimski cesti od avtorja g. Fr. Vrhovnika. Ker smo bili primorani rokopis zelo skrajšati, je tiskarski škrat napravil več pogrešk, tako da je razprava deloma nerazumljiva ter jo bomo radi tega ponovno priobčili v prihodnjem letniku „Razorov“ v 1. in 2. številki.

Tavzes Dušan: Črtica se ni zato posrečila, ker je premalo verjetna. Da bi se ropar — četudi je ubijal iz ljubezni do svojih gladojučih otrok — takoj po zločinu javil sodišču, ni verjetno, in zato zgubi črtica mnogo svoje vrednosti. Napiši kaj kratkega, preprostega! — Devetak Leopold: Narodnega blaga imam zdaj precej, tako da bo morala tvoja legenda počakati prihodnjega letnika. — Simčič Franjo: Praviš, da bi napisal kaj v vezani besedi, toda „te danes nihče ne čita“. O, kar napiši! In pošlji! Znabiti tiči v tebi za vezano besedo več talenta! — Likar Vida: Ko bi bila povestica vsebinsko zanimivejša, bi jo priobčil; posebno zato, ker si jo ilustriral. Če jo pa sam „predelam“, kakor želiš, potem se bom tudi sam podpisal. Nekoliko urednik že lahko popravi, preveč ne sme! Pošlji še kaj z ilustracijo! —

Prav vesel sem prispevkov z II. dekl. mešč. šole iz Maribora! Zakaj se s podobnimi članki ne oglasijo tudi ostale šole?

ČUVAJTE JUGOSLAVIJO!

RAZORI

LIST ZA
ODRASLO MLADINO

III. LETNIK

1935

MAREC

Slika k članku Gizele Petrač: Pomožna akcija za ptičke.

BELTRAMELLI ANTON:

ŽIVELA JE MATI . . .

Povedal vam bom pravljico, ki sem jo slišal tolikokrat, da je še danes prav tako živa v mojem spominu kakor pred leti, ko sem kot majhen deček pohajal za pastirji in se igral z drugimi otroci na vasi. Povedal vam bom pravljico, ki pripoveduje o globoki in brezmejni ljubezni. Skušal vam bom povedati z istimi besedami, kot so mi jo pripovedovali pastirji, ko je zahajalo sonce daleč, daleč za nepreglednimi poljanami in so trepetali v ozračju glasovi večernih zvonov.

Živela je mati, silno dobra mati, ki ni imela drugega kot sinčka edinca in svoje srce; sinčka edinca in dvoje žuljavih rok.

Živela je mati popolnoma sama v svoji samotni koči.

Travniki so bili brezmejni kakor nebo nad njimi, koča pa je bila neznatna kakor orehova lupina; majhna je bila koča, a travniki veliki, toda mnogo večja je bila njena ljubezen, ki je bila vsa posvečena sinčku edincu.

Prihajali so mimo pastirji ob jutranji zori, prihajali so mimo pastirji ob večerni zarji; videli so jo stati na pragu samotne koče in ji govorili:

»Mlada žena, zakaj ne greš z nami?«

Odgovorila jim je:

»Paziti moram na svojega majhnega gospodka, ki spančka v zibki; paziti moram nanj, ki me ljubi bolj kot bi me mogel kdorkoli.«

Prijezdil je mimo vitez na iskrem konju in ji prigovarjal:

»Pojdi z mano, prelepa žena! Imela boš vsega v izobilju — mogočna gospa boš!«

Ona pa se je nasmehnila in rekla:

»Kaj naj počnem s tvojim bogastvom; moj največji zaklad je otrok, ki ga vidiš v zibki. Zadostuje mi njegova ljubezen in ne morem živeti za nikogar drugega kakor samo zanj.«

Živela je mati popolnoma sama v svoji koči.

Prihajale so lastovke in se spreletavale pod nebom; prihajale so in odhajale. Prihajala so leta in odhajala z njimi.

Sinček je rasel, mati pa je delala zanj. Podnevi in ponoči, pri soncu in pri luni je trdo delala zavoljo ljubezni do svojega deteta.

Minula so leta.

»Postarala si se,« so ji govorili pastirji.

»Postarala sem se,« je odgovarjala ljubeznivo. Bila je tako trudna, da ne bi mogla povedati kako, pa je veselje žarelo v njenih očeh in smehljal ji je igral okrog usten.

Živela je mati, ki ni imela drugega kot sinčka edinca in svoje srce; sinčka edinca in dvoje žuljavih rok.

In sinček je rasel; razvil se je v krepkega fanta, v lepega in ognjevitega mladeniča. Rasel je, a ni vedel za žrtve in za trpljenje svoje matere.

Prihajali so mimo pastirji ob jutranji zori, prihajali so mimo pastirji ob večerni zarji.

»Kje je Cvetko?« so spraševali mater. »Kje je Cvetko in zakaj ti ne pomaga pri delu?«

Dvignila se je iznad dela in se smehljala, dvignila se je, da bi odgovorila.

»Daleč, daleč! Prisluškuje škrjančkom na travnikih. Pa saj lahko opravi tudi brez njega.«

Pastirji so se poslovili in zmigavali z rameni, dobra žena pa se je s smehljajem v očeh sklonila spet k delu.

Živela je mati tako sama v svoji samotni koči, kakor je sonce samo sredi brezoblačnega neba.

Cvetko je rasel kakor bršljan na deblu bresta; brest umira, bršljan se pa ovija čim dalje tesneje, da iztisne iz njega še zadnje kaplje življenja. Cvetko je rasel in se ni brigal za žrtve in za trpljenje svoje matere.

Bedna mati je delala, dokler je mogla. Delala je in se smehljala. Prihajale in odhajale so lastovke; z njimi so odhajala leta. Pastirji so se postarali in drug za drugim pomrli. Samo dobra žena je še živel; garala in trpela je bolj kot mlinski kamen, a vse zavoljo ljubezni do svojega sina. Delala je in delo jo je izžemalo. Bila je stara kot zemlja, vsa strta in sključena vase; bila je stara kot gore in hrasti.

Nekega dne ji je rekel Cvetko; z veselice je prišel in ji je rekel:

»Mama, potrebujem denarja.«

»Nimam ga, sin moj,« je žalostno povedala glavo.

»Rabim ga in moram ga imeti!«

Zvečer je bil denar zanj pripravljen; poslovil se je in odšel po svojih veseljaških potih.

Živela je mati, ki je imela srce brezmejno v ljubezni; globlje kot je morje.

Sin je zapravljal čas in denar po veselicah, starka pa je delala in ga čakala. Prodala je kočjo in travnik za kočjo, prodala je vse — vse zaradi njega. a ni bila prav nič potrta.

Toda nekega dne, nekega žalostnega dne, ko je bila sama kakor nikdar poprej, ko je bila trudna in uboga, da bi se zasmilila kamnu na cesti, ko so njene oči ure in ure zaman blodile po brezkončnem obzorju in iskale njega, je došlo spoznanje: Cvetko se nikdar več ne vrne!

Čakala ga je vso noč — ni se vrnil; čakala ga je dneve in noči — ni se vrnil.

Tedaj je začutila, da bo morala umreti. Dvignila je pogled proti nebu, sklenila roke in smehljaje dejala:

»Sin moj, srce mojega srca! Vse sem ti dala, vse si si vzel. Sprejmi še moje življenje, sprejmi še mojo ljubezen in bodi blagoslovljen!«

Zaprla je oči in umrla.

Živela je mati, ki je imela srce brezmejno v ljubezni; globlje kot je morje.

III. **Z**AKLAD V EMONI.

(Zgodovinska povest.)

Napravili so nosilnico iz vejevja in se z ranjencem umaknili v globino gozda. Tam so zakurili ognje in ponudili beguncem okrepčilo. Kmalu so si vsi opomogli, le Ratimir je ležal brez zavesti na nosilnici.

»Če bi ne vedel, da se kakanova vojska sleherni dan lahko vrne v 'ring', bi dejal, da počakajmo tu, dokler si brat Ratimir ne opomore,« je dejal župan Svarunja.

»Najboljše bi bilo, ako bi mogli dobiti telego, da ranjenca prepeljemo na njej. A kje bi jo tu dobili?«

»Dan hoda od tega gozda smo videli poslednje selo. Z dobrim konjem se morda vrnem še pred večerom, najkasneje pa do polnoči, če dobim primeren telego,« se je ponudil čvrst Sloven, Suhlin po imenu.

»Hm. In če nas medtem zajame kakanova vojska?« je okleval župan Svarunja.

»Dovoli še meni, mladcu, besedo, velmožni župan!« se je oglasil Valuk, ki je dotlej v posvetu odraslih mož spoštljivo molčal, kakor se je to nedoraslemu mladcu spodobilo.

»Govori!«

»Po mojih mislih se nam nocoj še ni treba bati, da bi nas kdo zasledoval. V 'ringu' je le malo moštva. Kakanove vojske pa — kakor je mladenka Dragomila čula na dvoru kakanove žene — še nekaj dni ne pričakujejo. Zdi se mi, da je tvoja hrabra četa, župan Svarunja in tvoja, starejšina Ljuto, po večdnevnem napornem potovanju potrebna daljšega počitka. Brez skrbi odložimo povratek na jutri. Ako bi se pa kakanova vojska nepričakovano vrnila, prišla bo onstran Donave s severa in preden se utegnejo obrniti proti nam in prepeljati čez reko, jo mi iz gozda že opazimo.«

»Resnico govoriš, sin Nepokorov. Bratje! Brez skrbi ostanemo tu. Privoščimo si počitek. Ti, brat Suhlin, pa se okrepčaj, potem odrini po telego!«

Zgodilo se je, kakor je Svarunja odločal. Polegli so okrog ognjev in zavžili, kar so prinesli s seboj. Potem je Suhlin odjahal. Nekaj vojakov je odšlo na lov in prinesli so nekaj zajcev in jerebic, ki so jih potem pekli na ražnju! Nekateri so pili medico, ki so jo imeli v mehovich, privezano za sedlo, drugi so nagibali k ustom čutarice z vinom. Dragomila si je pozelela požirek čiste vode.

Valuk je vzel prazno čutaro in odšel z njo proti studencu, ki je izviral onkraj gozda. Rodan se mu je pridružil. Prišla sta že skoraj do roba gozda, ko se Rodan ustavi in potegne Valuka nazaj. Po poti sta prihajala v gozd dva jezdeca.

»Hesla!« je vzkliknil Valuk.

Rodan pa je že izpustil prijatelja in skočil jezdecema naproti.

»Celij!« je zaklical.

Še preden se je pohabljeni starec skobacal s konja, ga je Rodan objel.

»Nu, da si le živ, sinko!« se je Celij razveselil.

»Ti si nas rešil, Celij, hvala Ti! Če bi ne šel k Slovenom po pomoč, bi mi zdajle ne bili več med živimi.«

Ko so se vsi štirje okrepčali pri studencu in je Valuk nalil čutaro za Dragomilo, so se vrnili k ognjem. Z velikim veseljem so Sloveni sprejeli Celija, ki se jim je priljubil takrat, ko je na svoji telegi pripeljal v tabor rešeno vojvodovo hčerko Pribislavo. Gostoljubno so mu postregli z vsem, kar so imeli. Celij pa je le nemirno obračal oči na vse strani.

»Kaj se plašiš, starec? Na, pij!«

Starejšina Ljuto mu je pomolil polno čutaro vina. Hesla je tolmačil.

Celij je odpil požirek in se ponižno zahvalil:

»Zahvaljujem te, blagorodje.«

»Hahaha! Kako si rekel? Blagorodje? Mar misliš, da si zašel med bizantinske puhlice, ali med langobardske razbojnike? Med poštenimi Sloveni sediš, starec! In noben pošten Sloven se še nikoli ni blažje rodil od drugega. Hahaha!«

»O, gospodar ne zameri!« je prosil Celij.

»Nisem tvoj gospodar, starec! Mnogo tvojih bratov smo zarobili. Mnogo krščenikov je zdaj po naših zadrugah in vso vajino družino pa je vojvoda proglasil za svobodne ognjiščane. Zato lahko sedita z nami pri ognju.«

Celij je resno prikimal tolmaču Hesli in se bizantinsko vljudno priklonil debelemu starejšini. Potem pa se je zopet nemirno ozrl po gozdu in ko so drugi govorili med seboj, se je sklonil k Rodanu in mu prišepetal:

»V tem gozdu je skrit Taurov zaklad. Morava ga poiskati. Ali greš z menoj?«

»Grem,« je dejal Rodan in dodal: »Še ti pojdi z nama, Valuk.«

Valuk sicer ni razumel, kaj sta Rodan in Celij med seboj govorila, a brž je bil pripravljen, da se odzove prijateljevemu pozivu. Vsi trije so odšli proti gozdnemu kolovozu. Celij je ves čas nekaj iskal po tleh. Kar vzklikne, ves vesel:

»Jo že imam!«

In pokaže na kos zlomljene palice, ki je ležal ob poti.

»Zdaj pa le za menoj!«

Oziraje se na desno in levo je zavil v gozd, otipal vsako skalo, drezal pod vsak grm in se naposled ustavil pred širokim votlim drevesom. Pomežiknil je mladcema in dejal:

»Stavim svojo glavo, da ne potegnem prazne roke iz te luknje!«

Že je segel vanjo in oči so se mu zableščale. Nekaj je zašklepetalo v votlini in starec je zmagoslavno privlekel iz nje težko vrečo.

»Sveta Marija na Gori, bodi zahvaljena! Evo — Taurov zaklad!«

Smehljaje sta pristopila mladca. Starec je odvezal težko vrečo in segel vanjo. Privlekel je iz nje polno pest zlatnikov, vmes dragocen prstan in prelepo rokavico. Rodan je široko razprl oči, ko je zagledal tolikšno bogastvo, kakršnega še nikoli ni videl. Valuk pa se je le prizanesljivo smehljajal veselju in razburjenju obeh bednih tujerodcev. Koliko je bilo takšnega blaga v očetovi zadrugi, a še nikdar ni čutil nobenega veselja nad njim! Kaj bi z zlatniki? Oče jih je potreboval, kadar je od grških trgovcev kupoval za svoje vojnike lepe bizantinske meče, svetle šleme in železne vojniške srajce. In mati je potrebovala zlato, kadar ji je grški trgovec pripeljal lepih niti, da so z njimi devoyke krasile oblačila. Nu, pa še v tem in onem slučaju se je kupčija največkrat sklenila brez denarja, zgolj po zamenjavi za dragocene kože in drugo blago... Valuk Celijevega in Rodanovega veselja ni mogel prav razumeti. Obrnil se je, da se vrne. Tedaj mu je zastala noga.

»Psst!« je opozoril tovariša in skočil za debelo drevo.

V daljavi se je med drevjem premaknila prihuljena postava. Brž sta se Celij in Rodan umaknila za gosto grmovje, ki je stalo ne daleč od votlega drevesa. Vrečo z zakladom sta kajpak vzela s seboj.

Niso dolgo čakali. Previdno se je po trebuhu priplazil do votlega drevesa star znanec — Langobard Taso. Še enkrat se je ozrl proti oni strani, od koder so prihajali glasovi Slovenov, taborečih okrog ognjev, potem je segel z roko v votlino... Vzpel se je in tipal globlje... Vse zaman! Votlina je bila prazna.

Langobarda je prevzela silna razburjenost. Saj je zaklad moral biti v tem drevesu! Šilonosec mu je drevo natančno opisal, preden se je bil podal na nevarno pot v kakanov okop, na svojo smrtno pot... Taso je za trenutek pozabil na nevarnost, da ga iz tabora opazijo Sloveni, in skočil je kvišku. Še enkrat je preiskal duplo... Nobenega dvoma — zaklad je izginil... Milo je zastokal Langobard, tako milo, da je Valuk, skrit za sosednjim debelim drevesom, prasnili v smeh. Pridružil se mu je še Celijev in Rodanov grohot in vsi hkrati so planili iz svojih skrivališč pred Langobarda.

V gredem razbojnikovem obličju se je zasvetilo besno sovraštvo, ko je zagledal vrečo v Celijevih rokah. Zagrabil je za bodalo, skrito pod obleko... Toda v istem trenutku se je premislil: trije proti enemu! Slaba bi mu predla. Kakor blisk se je okrenil in z dolgim skokom izginil za grmovjem. Rodan je hotel skočiti za njim, Valuk pa mu je smeje zabranil:

»Pusti ga! Naj uživa svojo jezo nad izgubljenim zakladom. Haha! Če bi bil njegov divji pogled nabrušen meč, bi nas bil vse tri predrl z njim. Haha!«

Vrnili so se k ognju in povedali vojnikom veselo dogodivščino.

»Zakaj niste pobili lopova?« je zabavljal starejšina Ljuto.

»Nisem mu hotel skrajšati žalosti za izgubljenim zakladom,« se je posmehtil Valuk.

»Haha! Modro si napravil!« se je smejal Ljuto.

Celij je ves srečen stiskal k sebi težko vrečo. Na tihem si je slikal veselje, ki zavlada doma, ko se z zakladom in Rodanom vrne na Goro sv. Marije in izroči gospodarju Rufeliju s tolikimi težavami pridobljeni rodbinski zaklad. Že si je v duhu slikal, kako pozida gospodar na gori velik močan grad, trdnjavo, kakršna je nekoč stala nad Emono. Bogastvo se vseli v Rufeljev dom. Gospodar bo vladal v mogočni trdnjavi, kakor so vladali nekoč njegovi predniki v Emoni.

Tako je razmišljal zvesti Celij. Toplo jutranje sonce je sijalo na utrujenega starca in kmalu je zadremal, naslonjen ob drevo. Kakor iz velike daljave je še čul razgovor slovenskih vojakov, potem je trdno zaspal.

Ko se je zbudil, je stalo sonce na zatonu. Valuk in Svarunja sta se sklanjala nad Ratimirom, ki še je prebudil iz globoke nezvesti, a bil tako slab, da je še vedno ležal nepremično, z zaprtimi očmi. Svarunja mu je vlil nekaj kapljic krepčilnega vina v usta. Ratimir je za trenutek odprl oči, se nasmehtil Svarunji in Valuku in oči zopet zaprl.

Onkraj jase je eden izmed vojakov udarjal ob plunko. Nekaj mladcev je zaplesalo kolo okrog svojega ognja. Nad ognjem, ki je gorel poleg Celija, je starejši vojak vrtel na ražnju kos divjačine. Prijazno ga je ponudil Celiju, ko je opazil, da se je prebudil. Pohabljenec je hvaležno sprejel dišečo pečenko. Odložil je težko vrečo v travo poleg sebe, se lotil tečne pečenke in srkal sladko medico, ki mu jo je ponudil Rodan...

»Še nekaj dni, sinko, pa bova zopet doma,« se je Celij veselil.

Rodan mu je prikimal in se zleknil poleg starca v travo. Lotevala se ga je nepremagljiva utrujenost. Kmalu je trdno zaspal.

Tudi slovenski vojniki so kmalu poglobili okrog ognjev in zaspali. Le straže so še čule na robu gozda in Celij se ni upal več zatisniti oči. Stiskal je zaklad k sebi in včasih s plašnim pogledom meril temo za seboj. Nestrpno je pogledal proti poti, po kateri bi moral priti Sloven, ki so ga bili poslali po telego za Ratimira. Če je zašelestelo listje, je pridrževal dih in poslušal v noč. Dvakrat se mu je zdelo, da je v bližini počila suha vejica in vselej se je zdrznil. Naposled je vendarle tudi njega premagal spanec.

Da bi ga ne bil!

(Dalje prihodajči.)

KUNAVER PAVEL:

RAZISKOVANJE PODZEMSKIH JAM.

(Konec.)

Drugi način je ta, da jamar pleza po lestvicah v jamo. Lestvice so iz konopljene ali železne vrvi. Ne smejo biti pretežke, pa tudi ne prelahke in slabotne. Ker so zelo gibke, je treba vaje, da se na teh lestvicah ne utrudimo. Oprijemajo se klini običajno od zadaj in celo s koleni se stiskajo lestvice včasih od strani. Telo ne sme viseti od njih, ker to silno utruja plezalca. Plezalec ima navadno še pas s karabinarjem, da se pripne na klin, če hoče počivati. Lestvica je zgoraj dobro privezana k drevesu ali skali. Plezalca varujejo še posebej tako, da ga privežejo na vrvi, ki jo drže zgoraj čakajoči tovariši.

Skrbno pazijo na plezanje tovariša in na vsak njegov klic ali pisk, s katerim daje gori ostalim znamenja. Na vrv pa je treba zopet paziti, da ne sproži kamenja, ki leži v mahovju, ali ki komaj še visi na navpični steni.

Pri vsem tem nujno odsvetujem, da bi se po navadni vrvi kdaj spuščali v podzemске jame. Doli grede bi še kako splezali; toda nazaj! Vrv postane na jamskih stenah mokra in od prsti in vlage opolzka. Najmočnejše mišice ne zmagajo plezanja po taki vrvi visoko navzgor. Pa tudi, če tovariši vlečejo svojega druga po navadni vrvi navzgor, je nevarno, ker se rada zatakne in potem? Povedal bi vam lahko zgodbico o takem nezavidljivem položaju jamarja.

Ko jamar dospe na dno prepada, se odveže; drugi mu slede bodisi po vrvi, na vitlju ali po lestvici. Tačas se prvi skrije pred padajočimi kamni na varen prostor ali pa odide nekoliko dalje, če razmere dopuščajo.

Jamar je v jami oblečen običajno v drugo slabšo ali vsaj v posebno močno obleko, ker jo plezajoč po skalah ali plazeč se po ilovici silno zamaže in strga.

Najboljša prijateljica jamarja je tam v temi njegova svetiljka. Ta ne sme biti slabotna, kakor so kolesarske, ampak močna, trpežna, kakršne posebej izdelujejo za nekatere rudnike, kjer ni potrebno posebnih varnostnih naprav. Čim boljše sveti in čim dalje gori, tem boljša je. S seboj mora imeti jamar v škatlji še posebej karbida — ker najboljše so še acetilenske svetiljke — užigalice, po možnosti v nepremočljivem zavoju, in še posebej svečo. Posebno, če je sam! Previdnosti v jamah ni nikoli preveč. Marsikdo bi vam mogel pripovedovati, kako je, če zmanjka svečave v večni temi podzemlja.

Medtem ko góri na površju kmalu spoznamo, kam moramo iti, je v podzemlju drugače. Če si se peljal na vitlju doli, kdo ve, kolikokrat si je zavrtel v zraku in izgubil smer strani neba, pa tudi na lestvicah ni mnogo bolje, če je prepad količkaj zavít. Zato je kompas poleg luči prva potrebna priprava, ki se ji jamar zaupa in jo vpraša za svet. Po njej kmalu določi gotove glavne točke, predno začne s točnejšim raziskovanjem podzemске jame. Najnovejša jamarjeva priprava je telefon, s katerim javlja tovarišem, ki na površju nestrpno čakajo poročil, ali pa pri dolgih jamah vmesnim postajam, kaj vidi, kaj potrebuje, kdo naj še pride na pomoč in slično. Še važnejši pa je telefon pri vodnih jamah, kjer poleg navedenega služi telefon tudi za javljanje jamarjem, posebno pri dalj časa trajajočih raziskovanjih, ako je začelo deževati in se je bati, da bi nenadoma narastle vodě onemogočile jamarjem povratek. Predno so začeli jamarji uporabljati telefon v vodnih jamah, so prišli včasih

Jamar na lestvici.

Fot. Jos. Kunaver.

v prav nevarne položaje, ko jih je voda nenadoma odrezala od zunanjega sveta.

Kadar je večja skupina dospela v podzemsko jamo, se navadno razdeli v več oddelkov. Eden se loti načrtovanja jame, kar je posebno zamudno in težavno delo, ker tla jame so neravna, pokrita z gruščem in velikimi skalami, polna ovinkov. Treba je napraviti tlorise in narise ter preseke; povsod se mora določiti tudi višina stropa, kar kljub dobrim pripravam zaradi teme ni lahko. Zarisavati je treba sproti tudi kakovost tal in po možnosti tudi sten. Imamo jame, ki imajo kar po več nadstropij in so bolj zvite kakor labirint. Mamutova jama v Severni Ameriki je 50 km dolga, a tako zvita, kakor da bi nalašč zmešali klopčič niti in ga vrgli, vsega prerezanega, z neštetimi konci tja po mizi. Mislite si delo raziskovalca jam, ki mora vse to točno zarisati!

Rog jelena, ki je padel 48 m globoko v Široko jamo. Ranjena žival je poginila in strohnela. Na rogu je nastala siga.

Fot. Jos. Kunaver.

Drugi oddelek fotografira po jami najzanimivejše točke. Ne samo lepe kapniške skupine, ampak tudi razne prelomnice, soteske, od vode izlužene stene, vodne tokove i. dr. A fotografski aparat jamarja mora imeti lažje, ki posnamejo na kratko razdaljo čim večji kot, kajti malo je krajev v jamah, kjer bi mogel iz zadostne daljave poljubno fotografirati zaželeni predmet.

Mnogo dela ima v novih jamah prvi plezalec, ki

stika po vseh kotih, pleza po nevarnih, kruščih se stenah do sumljivih vdolbin, kjer bi mogel biti kak podaljšek jame. Včasih je odvisno le od skrajnjega napora, od nevarnih sotesk, ali od tanke stene sige, od udrte skale, da se najde veliko nadaljevanje. Postojnsko jamo poznajo že stoletja, pa tudi znamenita Križna jama je že davno znana, in vendar šele v novjših časih odkrivajo čudovite podaljške in pri nobeni se ne more reči, da je do konca preiskana.

Posebno težko delo imajo jamarji, kadar nalete na podzemski vodni tok. Glušeci grom že od daleč naznanja vodopad ali brzice. Težko se je sporazumeti, ker v tesnem jamskem prostoru vse mogočnejše odmeva bučanje vodá. Na mirni vodi vesla jamar v čolnu naprej. Nekoč so imeli lesene čolne, majhne in lahke. Danes si moderni jamar pomaga z zložljivimi gumastimi čolni. Ko je slavní raziskovalec Schmidt prodiral ob Pivki v podzemlje pred osemdesetimi leti, je moral globoko pod zemljo razbiti svoj leseni čoln, ko je moral zapustiti podzemsko reko in splezati skozi podrto skalovje na drugo stran zopet do vode. Tam je čoln zopet zbil in se peljal po nevarnih brzicah naprej. Na povratku je delal ravno tako. Danes se jamarju ni treba muditi še s takim delom. Toda njegov čoln ni tako trden kakor leseni. Iz globoke vode mole nenadoma ostre čeri — udrte skale — ki lahko prerežejo dno čolna kakor nož. Zato je jamar pri prodiranju po vodnem toku pod zemljo neprimerno bolj previden kakor na sončnem površju zemlje. Gorje mu, če

se pogrezne čoln in ugasne luč okoli njega in ni blizu tovarišev: pogine v hladnih vodah podzemlja!

Premnogo dela imajo pod zemljo prirodoznanci. Preiskujejo stene in vse koticke in vodo za številnimi, čudnimi podzemskimi prebivalci. Nastavljati morajo v kozarčkih vabo zanje in če ne zaleže enkratni pohod v neznane globine jame, treba je iti še drugič in tretjič. Ves trud pa ima včasih krasne uspehe, in ko vsi raziskovalci dokončajo svoje delo, ter nekoliko dni po svojem pohodu v podzemlje pokažejo vsak svoje uspehe v načrtih, fotografijah, preiskavah živalstva, skalnega sestava, toplotnih in vodnih razmer in v posebno ugodnih slučajih tudi, kaj so dognali o bivališču pračloveka v bolj dostopnih jamah, potem nastane iz vsega presenetljiva slika čudovitega podzemskega sveta, ki sicer ni tako svetel kakor naš sončni svet na površju zemlje, a priča, da je premnogo čudes povsod, tudi globoko v trdi zemski skorji.

Za človeka v splošnem pa je najvažnejše, kar najdejo jamarji ob vodnih tokovih; kakšne so ovire, ki narastli vodi ne puste naglo odtekat, kako bi te odstranili, kje se nahajajo i. dr.

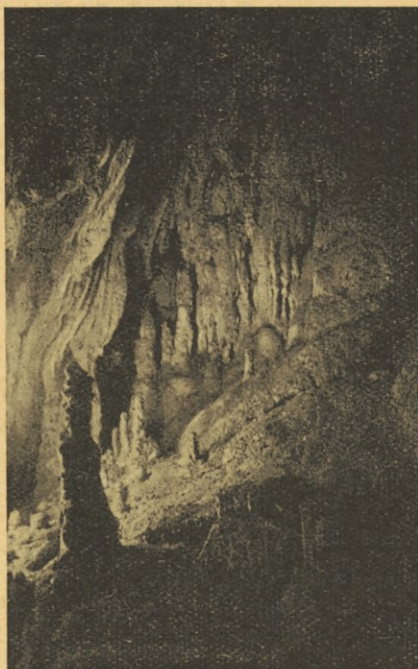
Težko delo jamarjev ni zaman, pa tudi dolgočasno ni. Znanosti in gospodarstvu more prinesiti obilo koristi. Vi, ki boste to čitali, sicer po veliki večini ne boste postali jamarji; če pa boste videli jamarje, umazane in trudne s svetilkami in lestvicami v rokah, iti v podzemlje ali iz njega, pomagajte jim, kolikor morete! Le onih laži-jamarjev ne pustite v svoje jame, ki bi odnašali iz njih kapnike, tisočletne umetnine prirode.

E. K. MIRINOV, dijak v Radovljici:

ZA TRIGLAVOM...

Za Triglavom v morje sonce se potaplja,
divje bije vanj razburkano valovje,
kri njegova se razliva po gladini
in rdeči nebo in žalostno skalovje.

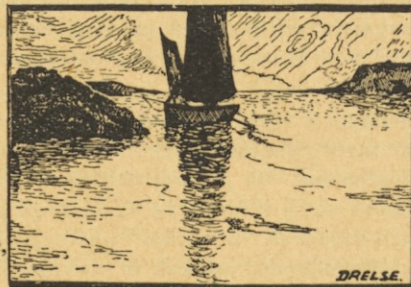
V jasno našo stran, v domove slednjič srečne,
rdeči plašč trpljenja preobupno seže;
krvaveče v dalji se nad knežjim kamnom
v črne megle sužnosti brezupno veže...

V Sovji jami na Jantezorem lazu.

Tla in stena na desni so na debelo pokrita s sigo in lepimi kapniki – stalagmiti. S stropa vise stalaktiti in zastori.

Fot. B. Brinšek.

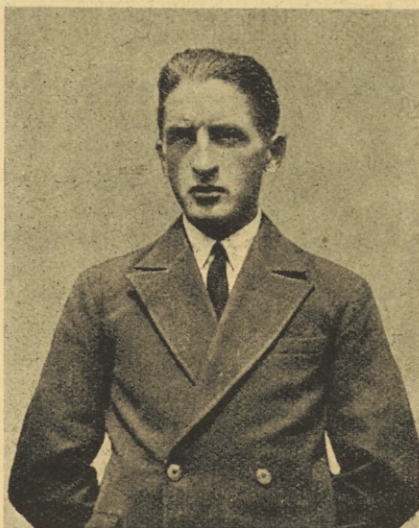

Drelse Otmar, Ljubljana.

JOŽKO JANSŠA:

HOLMENKOLLSKI DNEVI.

Bilo je v marcu 1930., ko sem se v družbi svojega brata ing. Janka, Bogomira Šramla in vodje jugoslovanske smučarske reprezentance, Gnidovca,

Jožko Janša.

vozil preko Avstrije, Nemčije, Vzhodnega morja in Švedske proti prestolnici Norveške, Oslu. S prav posebnimi občutki smo se približevali največjemu smučskemu centru naše zemeljske oble. Marsikaj smo že dotedaj čuli o izrednih dimenzijah norveškega sportnega življenja in vendar je bilo naše pričakovanje v vsakem oziru prekošeno.

Holmenkollen — to je brdo, katerega greben ščiti Oslo proti severu in katerega pobočje sega prav v samo mesto, posejano s krasnimi lesenimi vilami. Holmenkollen pomeni vsem prebivalcem mesta odrešitev od dnevnih tegob in skrbi, sprostitve duha in telesa v zelenih gozdovih in na lepih planotah z izredno lepim razgledom na prestolnico in morski zaliv. Holmenkollen je pa tudi zibelka smučanja. Tu je pričel oni ogromni razvoj najlepšega zimskega sporta. Pobočja so posejana z vsako-

vrstnimi skakalnicami, po njih je možno speljati poljubno število tekmovalnih prog. Največje prireditve sveta se pod nazivom Holmenkollski dnevi vrše vsako leto začetkom marca. Te dneve praznujejo kot narodni praznik, ki je prost šolskega pouka. Vsa miselnost prebivalstva Norveške je v teh dneh posvečena tem prireditvam. Dovolitev startanja smatrajo za odlikovanje ter je zvezano z mnogimi težkimi predtekmami. Posebna svetinja je Holmenkollska skakalnica, ki dovoljuje skoke do 50 metrov, je pa po svoji obliki izredno težka, ker ima zelo visok most in položen doskok. Kdor izdrži tu daljši skok, more nastopiti brez nadaljnega na največjih skakalnicah.

V bližini skakalnice je tudi svetovno znani »ski muzeet«, muzej, kjer hranijo 4000 let stare smuči in poleg teh tudi naše bloške. V poslopju se nahajajo vsi potrebni prostori za training in tekme. Do sem vodi iz mesta najlepša dvotirna tramvajska proga na svetu.

Norvežani, čeravno po številu majhen narod od pičlih treh milijonov, so doumeli s svojo pridnostjo in razumom dvigniti svoje življenje na tako višino, ki mora vsakomur imponirati. Oni so nedosegljivi sportniki, organizatorji in gentlemani. Ob prihodu številnih ekip na prvenstvo Evrope in Holmenkollske dneve so se interesirali za vsakega posameznika. Tudi mi smo morali obširno pripovedovati uredniku »Aftenposten«, največjega norveškega dnevnika, o naši zgodovini, prilikah in razvoju. Drugi dan smo čitali velik referat, opremljen s slikami, katere smo prinesli s seboj. Urednik je izbral seveda sliko naše prve skakalnice v Dovju—Mojstrani. Poleg drugih smo postali na mah

poznani tudi mi. Imena evropskih reprezentantov so bila navedena v največjih izložbah. Med počrtanimi najboljšimi je bilo tudi eno naše...

Startali smo tekom 5 dni 4 krat: za prvenstvo Evrope na 17 km, za Holmenkollen na 17 km, v skokih in na 50 km. Največji uspeh smo dosegli na 50 km progi, kjer sva z bratom dosegla 53. in 72. mesto od 143 tekmovalcev, samih najodličnejših reprezentantov. Pred prvim uspehom je moralo kloniti 25 Norvežanov-specijalistov, med Srednjeevropejci je bilo to peto mesto. Do 43. mesta so zmagovalci prejeli srebrne pokale, ki so se razlikovali le po velikosti. Kako težko je tam prejeti pokal, označuje najlepše dejstvo, da so le štirje Nemci tekom dveh desetletij uspeli pridobiti tak mal pokal.

Organizacija prireditev je edinstvena. Toliko, da je pritekel tekmovalec v cilj, že so beležili njegov čas na veliko tablo radovedni publiki in to je šlo pri vseh 250 nastopajočih. Povsod na progah telefonske zveze, disciplinirana publika, ki je navduševala tudi najslabšega! Ko so se vračali po par urah udeležniki v mesto, so delili že posebne časopisne izdaje s podrobnimi poročili, slikami itd. In zadnji dan smo gledali prireditve že v kinu!

Na cilju vojaških patrolj je bilo 30.000 gledalcev. In kdo bi preštel one množice, ki so zasedle vsakokrat prostore vzdolž proge. Zdrava norveška dekleta so posluževala na okrepčevalnicah, bivši norveški smučarski »kanoni« so pomagali povsod. Organizacija tekem je bila tako popolna, da so odlični srednjeevropski organizatorji strmeli. Proge so bile izpeljane večinoma po gozdu in tako rafinirano, da je samo najpopolnejša tehnika in najhitrejši domisleki mogli zadovoljiti v velikem tempu zahtevam proge in terena. Že na startu so tekmovalci razvili nečuveno brzino. Tudi v hrib je tempo ogromen. Severnjaki imajo mnogo mehkejše mišice. Treba je imeti veliko spretnosti, volje in vztrajnosti, da se izdrži v takih prilikah. Izdržljivost in izredna volja severnjakov sta se najbolj pokazali pri finski patrolji, ki je dobesedno nesla onemoglega tovariša več kilometrov ter zasedla kljub najtežjim prilikam tretje mesto. Navdušeno občinstvo je odneslo takrat Fince s cilja na ramenih.

Višek teh tekem so nedeljski skoki. Holmenkollski skoki 1930 so bili deležni rekordnega poseta, že radi starta Srednjeevropejcev. Ko je točno ob 13. uri dospel kraljevski dvor, je bilo navzočih 70.000 gledalcev! Vzdolž izteka je bilo morje ljudi! Na startu 250 skakalcev, od katerih je izvedel vsakdo po 2 skoka. In vseh 500 skokov je bilo izvršenih v dobrih dveh urah! Ves spored se je razvijal brezhibno. Ko je prispel naš prvi skakalec v iztek, je zaigrala godba daleč tam gori na severu našo državno himno ob največji pozornosti vseh tisočev — nepozabni trenutki! Skakalnica omogoča dovršene veličastne skoke. Proti koncu je došla na red mlajša garda; sonce se je že umaknilo na zapad, na zaletu se je skadilo in dolžine skokov so šle trajno navzgor. Publika je vrvela. Pri vsaki večji dolžini se je razgibala. Slednjič se spuščajo s starta Kongsberžani — Ruuda, Anderseni, Beck. 50-meterska znamka pade, arena odmeva od navdušenja. Danes je srečen dan. Mora uspeti nekaj velikega: 52 metrov skoči predzadnji skakač. Navdušeni skakači ga odneso na ramah. Človek ne more verjeti nudenim slikam! Še enkrat nastane zastoj med ogromno množico: kraljevska rodbina odhaja, pozdravljena z gromkimi huraklici; potem se pa v tisoče broječa mladina zapodi v doskočišče, kjer zadosti svoji razposajenosti — tako čista in bela je bila pripravljena skakalnica še pred par urami, tri dni so s stroji nanosili na njo ogromne množine snega — sedaj je pa kot bojišče, vsa razvrvana, pokvarjena. Konec je največjega smuškega praznika — Holmenkollen 1930 je za nami. Mase naroda zapu-

ščajo kraj, kjer so pred par desetletji doživeli 17 m skok in kjer je sedaj padla rekordna znamka od 52 metrov.

Konec tekem je bil izvršen z razdelitvijo daril v ogromni dvorani. Uprav neverjetno je bilo, s kakšno pazljivostjo so navzoči spremljali vsako delegacijo, ki je prihajala. Naša ekipa štirih reprezentantov je skoro izginila v množici in vendar smo bili takoj opaženi in pozdravljeni od tisočev, prav kot reprezentanti kakšnega velikega naroda. Ravno tako kot na progi nad slehernim tekmovalcem so se množice navduševale tudi pri predaji pokalov z veseljem nad lastno zmožnostjo in s toplim priznanjem šibkejšim. Enakih lastnosti ne more najti človek nikjer več na svetu.

Polni doživetja smo se vračali preko Baltijskega morja. Neverjetno, da obstoja taka razlika na njegovih obalah, čeravno je potrebnih le par ur vožnje, da se doseže druga stran. Šetali smo dan kasneje po Berlinu ter opazili večkrat letake, katerih vsebina nam je bila povsem jasna: vsak smučar mora vsaj enkrat v svojem življenju videti Norveško.

OSKAR HUDALES:

BRAT BILL.

(Iz knjige: „Mali Šikara“, ki jo je napisal E. Marschall.)

Sivec je še vedno renčal svojo jezo in lazil v krogu okrog ležišča, a vedno mu je sledilo dvoje pazljivih, zardelih oči in kakor nož ostri parklji so bili pripravljeni na sprejem. Ni mu preostalo drugega, ko da je renčaje zmerjal. Baby Billova mati je dobro razumela ta govor: »Ne zdaj, o ne! Toda pozimi, ko zapade visok sneg, takrat bom pokazal svoje zobe tvojemu sinku. In tebi in vsemu tvojemu sorodstvu, ti bedasta krava!«

Stara mu je hreščeče odgovorila, toda volk je zapazil rahlo živčno drhtenje, ki ji je spreletelo boke. Izginil je ter jo zapustil v strahu in bojazni. Bala se je za mladiča, kajti volk ni zaman grozil: pozimi, ko odpade vodniku rogovje, takrat triumfira siva tolpa. Sedaj je bilo še lahko norčevati se iz jedca kuncev in lovca na jerebice, samo črnorepi jeleni so se v tem času bali sivca in njegovih. Vof, medved in Mehkošapeč, kuguar ter odrasli v čredi pa so se ga lahko ubranili.

Možno je, da je bila Sivčeva grožnja simbol Baby Billovega življenja! Dolga borba med kraljem gozdov in strahom snega. Visoko v zraku je plul kragulj, resnično pravi zmagovalec.

2.

Baby Bill je že gledal osem dni luč sveta in je bil prav tako plašljiv in pripravljen na beg, kakor njegova mati. Mladiči njegovega plemena so v primeru z drugimi gozdnimi živalmi v prvih dneh življenja popolnoma brez pomoči. Po preteku enega tedna pa so bile njegove visoke, tanke noge dovolj močne, da je povsod mogel slediti materi.

Z vsakim dnem mu je divjina razkrivala nove skrivnosti. Kmalu je znal brati sporočila, ki jih je prinašal veter, razločevati mnoge, mnoge vonje in šumenja, ki so visela v zraku kakor dalnje, tihe slutnje. Kmalu je tudi vedel, kako se mora, sličen rjavi senci, preriniti skozi goščavo. Znal se je celo tako tiho in tesno stisniti v grmovje, da ga ni zapazilo niti najostrejšo oko.

Njegova mati se je le redko pridružila čredi, večinoma sta bila sama.

Vroči avgust je šel h koncu; Baby Bill je sledil materi, če se je pasla

v negibnem somraku po pobočjih, užival dolge ure spanja, ko je na nebu vroče pripekalo bleščečo sonce.

Z užitkom je kopal vitko telo na kalužastem jezerskem bregu.

Živela sta v močvirni pokrajini, ki se razteza okrog Mount Mc Langhlina. Vsako potovanje ju je prineslo k novim bleščečim jezerom. Včasih so bila tu gozdna jezera, podobna safirom, ležečim sredi vednozelenih blazine. Večkrat sta se obrnila proti vzhodu čez kaskade h Klamatskemu jezeru, čigar zgornji del je največji izvir Mississipi. Veliki del obrežja tega jezera sestaja iz prostраниh, rjavih pasov, poraslih z bičevjem, obiskujejo jih vedno ptice, težki vapitiji pa se jih izogibljejo.

Zahrbtnost preži tam. Medtem ko je na nekaterih mestih tanka zemeljska plast, porasla s travo, dovolj močna, da nosi nogo, je tam tudi mnogo mlak in lukenj, ki so na videz sicer povsem nedolžne, a skrivajo strašno smrt. Voda je samo nekaj centimetrov globoka, pod njo pa leži vlečno, sesajoče močvirje.

Lovci na rabe so večkrat z vesli hoteli merit globino, a so vesla le z veliko težavo izvlekli, v vedni nevarnosti, da se prevržejo iz čolnov in najdejo mučno smrt. Marsikateri čreda vapitijev je na tak način bedno poginila, do lakotnic pogreznjena v blato.

Na gozdnatem obrežju Pelikanovega zaliva je bilo nekaj varnih mest, kamor je mati vodila Billa. Toda tudi tu ni pozabila preiskati vsakega koraka in vsakega koščka zemlje.

Na svojih potovanjih sta naletela na skoraj vse prebivalce Oregonskih gozdov. Vof, medved, se je prebudil iz težkih sanj, skočil s poznanim glasom na noge in ju najprej celó prestrašil. Stari dobrodušni jagodar!

Marsikatero pohlepno risje oko se je lačno ozrlo v Baby Billa, toda tu je bila mati! Kruleč jezevec je bedasto in topo gledal v svet. Skozi somrak poslavljaljočega se dne se je razlegalo tuljenje in zavijanje neslavnega strahopetneža, prerijskega volka. Med grčavimi koreninami so bežale vericečeljustkarice in hinavile odpadlo listje. Po vejevju so telovadile sive verice in znašale zaloge želoda. Tu pa tam je preskočil kunec stezo. Katerokrat sta srečala tudi kakega sorodnika iz rodu jelenjadi. Več ko enkrat ju je prestrašilo šumotanje kril divjih gosi.

Neke noči — poletje je že minilo — sta naletela na kugarja Mehkošepca. Baby Bill ni opazil tega srečanja, pač pa njegova mati.

Sčasoma je postal predrznejši in je poznega popoldneva krožil po pobočju, precej oddaljen od varne gošče, kjer je počivala njegova mati. V zraku je ščemel zgodnji jesenski mraz, ki mu je v krvi vzbujal nove moči.

Niti trenutek ni pomislil na nevarnost. Kaj se je le neki zgodilo z zelenim listjem, čigar poigravanje v soncu in vetru je tolikokrat opazoval? Mučila ga je razjedajoča radovednost, saj ni mogel razumeti, da je listje umoril jesenski mraz. Samo nekako podzvestno je pojmlil pojemajoče dneve in umirajoče cvetlice. Ko je končno zašlo sonce, je bil v resnici presenečen. Varnost je bila proč. Sončni zahod! Za človeka očarljiva slika rdečih oblakov na zapadu in pričakovanje večerje, za živali temna krila nevarnosti.

Baby Billu je postala samota v mraku neprijetna.

Nastopila je ura kuguarjev, ki so zehali v svojih ležiščih in se odpravljali z modrikasto se bleščečimi očmi na lov. Ris se je plazil tesno ob vejah, v podrasti so se kradoma plazili posamezni volcje. Ura nočnega lova v gozdu!

V nasprotju z ravnino, kjer je moči ločiti sončni zahod in mrak, padajo nočne sence v gozdu zelo hitro. Nebo se pobarva zeleno, nato pa raste med daljnimi debli velika in težka tema.

Mirno je stal mali in vohljaj. Dvojica grozečih vonjev je visela v zraku. Eden je bil popolnoma nov in tako oster, da je drugega skoraj pregnal in ga je mogel le s težavo zaznati. Baby Bill je legel v preperelo listje.

Spoznal je napolzadušeni vonj, ki je najbrže prišel navzdol po pobočju z onim novim, nepoznanim. Bil je divji, duh nekega kuguarja. Baby Bill se je zavedal nevarnosti. Tihi notranji glasovi in srh njegove kože so mu povedali vse. Ta strah je izhajal še iz onih pradačnih dni, ko so njegovi širokorogati predniki bežali pred tigrom s sabljastimi zobmi.

Nobena mišica mu ni vztrepetala. Bill je mislil na gozdne nauke, izogniti se nesreči s popolno negibnostjo in ne narediti še tako boječega giba, dokler se je le dalo. Samo oči so se mu gibale in oprezovale za sovražnikom. Na novi ostri vonj je bil med tem časom že pozabil. Varnost se je zopet povrnila. Bilo je že dovolj svetlo, tako da bi kuguar ne mogel uiti njegovim očem. Neugodni občutek ga še ni popolnoma zapustil, vonj je postal močnejši, a kmalu zopet izginil.

V resnici je bil sovražnik prav blizu. Baby Bill ga med jesensko barvanim listjem ni mogel videti.

Neki kuguar, star, izkušen lopov, je mladiča že zagledal. Bil je še ves omamljen od popoldanskega spanja in je pravkar pretegoval vse kite svojega života. V očeh mu je gorel poznani modrikasti plamen. Da bi prišel iz smeri vetra, je previdno opisal polkrog.

Ves omamljen od krvoločnosti in lovske strasti tudi on ni opazil onega novega, tujega vonja. Pazljivo se je plazil k žrtvi, zvito uporabljajoč rumeno listje. Skušal je priti čim bližje in se nato v hitrem skoku vreči na žrtev.

Divje mu je tolklo srce; matere ni bilo tu, njen mladič ne more uiti.

Izenada se je razločno dvignil v grmovju in Baby Bill ga je ugledal. Njegovo skrivališče je bilo odkrito. S prestrašenim krikom je skočil mali zorček pokoncu in jo ucvrl po pobočjih k materi. Nič na svetu ga ne bi rešilo, če ne bi pomagal nepredviden dogodek. Razdalja med njim in zasledovalcem je bila velika. Toda kuguar bi malega begunca doletel z ducatom skokov. Vendar je na svetu nekaj še hitrejšega ko kuguar: ena izmed majhnih krogel iz svinca in jekla, ki jih je nosil za pasom ob jezerih dobro poznani mož.

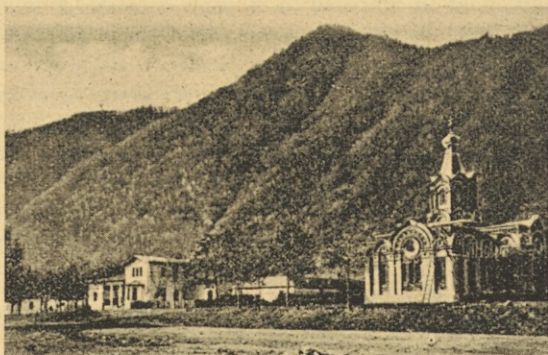
(Dalje prihodnjič.)

V SLOVENSKO NASELBINO PRI VLADIKAVKAZU.

Ko sem se pripeljal na potovanju v Kavkaz, sem se spomnil, da ima Družba sv. Mohorja v Vladikavkazu šest članov. Sklenil sem, da na Kavkazu obiščem slovensko naselbino pri Vladikavkazu.

V Kavkaz sem se peljal iz Trsta po morju v Carigrad ter od tam dalje po Črnem morju v Batum. Šele 11. dan sem izstopil v Batumu na Kavkazu. Odtod sem se peljal z vlakom v Tiflis, a iz Tiflisa sem potoval peš v Vladikavkaz. 213 km dolgo vojno gruzinsko cesto čez visoko kavkaško gorovje sem prehodil v šestih dneh. Prenočeval sem v čakalnicah poštних postaj, ki so oddaljene druga od druge 15—20 km. Dopoldne sem šel do prve, a popoldne do druge poštne postaje. Ponoči je bilo v čakalnicah čestokrat nemirno. Med vožnjo iz Tiflisa v Vladikavkaz menjajo na vsaki poštni postaji konje. Med menjavanjem konj pa gredo potniki v čakalnice ter si tam kuhajo v samovarjih čaj. Razen tega so bile muhe in razni mrčesi zelo nadležni. Opikale so me te živalce, da je bilo joj.

V treh dneh sem prišel do poštne postaje v Mleti, ki leži 1502 m visoko v podnožju Gudgore. Za Mleti vodi cesta čez Aragvo; okolica ni več južna, ampak planinska. Onkraj mosta pa se pričinja krasno izpeljana cesta na Krestovoj Pereval, ki je 852 m višji od Mleti. Nazivlje se cesta Zemljoljetski spusk ter je eno največjih del na svetu. Izpeljana je v tako složnih ovinkih, da bi se lahko peljal na goro s kolesom. Cesta pelje deloma pod strmim pečevjem, ki so ga obstrelili do 10 m visoko. Čez nekoliko časa sem krenil na bližnjico, toda kmalu sem prišel do neke hiše, kjer so me napodili psi. Moral sem bežati v grmovje in plezal sem naravnost navzgor do druge bližnjice. Ko sem nekoliko časa tod stopal, došel me je neki Osetinec. Obleden je bil v dolg plašč ter bil oborožen s kindžalom (mečem) in saško (bodalom). Glavo mu je pokrivala strašno velika ovčja kapa, ki mu je zakrivala lase in ušesa. Pri nas bi se ga marsikdo ustrašil, a jaz sem bil teh kap že navajen. Po pozdravu se razvname med nama sledeči pogovor v ruskem jeziku: »Kam greš?« »V Vladikavkaz.« »Zakaj se ne pelješ?« (Tod vidite malokaterrega pešca.) »Ker nimam denarja.« »Kaj boš delal v Vladikavkazu?« »Iščem dela.« Ko greva dalje, me zopet vpraša »Koliko je ura?« Pogledam na sonce in mu odgovorim: »Menda bo sedem.« Uro, denar in take stvari sem vse dobro skril. Na Kavkazu ni bilo varno, se izdati za turista, če je kdo potoval sam in celo neoborožen. Potovanje po vojni gruzinski cesti je bilo v 19. stoletju še prav nevarno. Gorjanci so radi napadali

Postaja Pasanaur.

potnike ter jih obirali. Zato so potovali tod le z močno vojaško četo, a tudi vojaki so se morali mnogokrat bojevati. Pozneje so bili roparski napadi na tej cesti redki, ker so cesto stražili Kozaki. Vendar so se še vedno mnogi bali potovati s pošto, čeprav je vedno več poštnih voz skupaj in so vozniki dobro oboroženi. Ker sem potoval sam in ker nisem bil oborožen, sem moral torej biti zelo previden.

Z Osetincem sva kmalu prišla do njegove sakle (hiše). Povabil me je v svoj dom ter me pogostil z rakijem (žganjem) ter ovčjim sirom. Zahvalil sem se ter šel dalje na vrh hriba, kjer je stala mala kapelica. Na planini pa pridivjata hipoma dva psa iz bližnjega aula (sela). Bila sta večja nego psi v dolini, a eden je imel ves krvav gobec, znak, da je bil nedavno v boju. Psi so tod zelo divji, ker so križani z volkom ali šakalom, saj morajo braniti črede divjih zveri in tatov. Ker sta se zagnala vame, sem kričal ter mahal s palico, kar se je dalo; a vse ni nič pomagalo. Ker sta bila vedno bolj divja in me nista pustila ne naprej, ne nazaj, sem že obupaval. Kar se spomnim neke pripovedke starega lovca, ki ga je zasledoval ranjeni medved. Lovec se je rešil na ta način, da je odmetaval torbo, suknjo itd. Medved je vse poduhal ter raztrgal, a se pri tem toliko zamudil, da je ubežal lovec do koč. Hitro odvržem svoj nahrbtnik. Ko psa to vidita, ga poduhata, potem pa sedeta vsak na eno stran. Zbežim do ceste, kjer sem bil varen pred psi, in sedem; kajti noge in hlače so se mi precej tresle. Počijem malo, potem pa premišljujem, kako bi dobil svoj nahrbtnik. Sam ne pojdem nikakor ponj. Malo nižje zagledam osetinskega cestarja. Temu obljubim nekaj denarja, ako mi prinese nahrbtnik. Cestar se takoj odpravi z lopato. Ko pa pride do psov in hoče vzeti nahrbtnik, tudi njega napadeta. Zbežal je na cesto, šel nekoliko dalje in začel kričati. Kmalu je sklical iz bližnjega aula (sela) nekoga, ki je spodil svoja psa domov, a meni prinesel nahrbtnik. Odslej sem se ogibal vseh bližnjic. Kmalu sem zagledal na strmem pobočju v višini nad 2000 m aul (selo). Te hiše, sezidane iz kamena na skoraj nepristopnih krajih, so se mi zdele kot lastovičja gnezda.

Aul Kazbek.

nec ter se odpravlja domov. Obleče se spet, a glej! Tretja njiva se mu prikaže.

Postaja Gudaaur je že v višini 2271 m, t. j. v višini našega Stola v Karavankah. Takoj sem krenil v postajo, da dobim čaja. 2271 m nad morjem —

V visočinah in na pobočjih, kjer bi pri nas kvečjemu pasli ovce, pridelujejo še ječmen. Osetinci so priden narod; imajo pa le malo rodovitne zemlje, ki je tod zelo draga. Posebno značilna je anekdota: Osetinec gre iz aula, da bi posejal svoje tri njive. Sleče si burko (plašč), da bi ga ne ovirala pri delu. Poseje prvo in drugo, a tretje ne more dobiti. »Gotovo mi jo je šajtan (vrag) vzel,« misli si Osetinec.

a toliko muh! Da, kjer je toliko konj v hlevih — hlevi imajo prostora za več nego sto konj — tam je tudi mnogo muh.

Cesta vodi iz Gudaura v drznih ovinkih na vrh gore. Na desni strani je Gudgora, na levi pa gora Semibratov (ime 7 vrhuncev), a med njima se vije cesta. Nekoliko naprej je globok prepad. Pozneje vodi cesta pod petimi kritimi koridori, zgrajenimi v obrambo proti zametom in plazovom, ki se vale z Gudgore. En koridor ali polutunel, v katerem sta dve svetiljki, je dolg 1 km. Dalje so zopet nekoliko više od ceste rovi z jarki, da zadržujejo plazove. Cesta je krasno izpeljana na goro. Na desni strani ceste pa semtertje vidimo še staro cesto, ki je prej držala po Črtovi dolini naravnost navzdol. Bila je tako strma, da so spuščali po njej pred desetletji mnogokrat blago v izdolbenih deblih. Kako težavno je bilo potovati po stari cesti, nam pripovedujeta ruska pesnika Lermontov in Puškin.

Malo naprej se odkriva razgled na goro Semibratov, in odtod sem prišel kmalu na najvišje mesto te ceste. Tu stoji majhen obelisk z napisom: »Krestovoj Pereval 7694 črevljev (2385 m)«. Še više so cestarna, mitnica in meteorološka postaja. Šel sem na najvišje mesto ter legel v višini 2385 m v sočno planinsko travo. Ko bi ne vedel iz zemljevidov in knjig, da sem v taki višini, sodil bi, da sem komaj 1500 m visoko. Tudi gora Semibratov in Gudgora sta obrasli na južni strani do vrha, in še više nego je naš Triglav, so pasli ovce. Stopil sem h križu, ki stoji ob robu planjave. Tako divno panoramo vidite redkokje! Pod mano se je odkrivala Kajšanska dolina, od Aragve kakor od dveh liti prepletena. Na desno in levo so se vzdigovale amfiteatralno gore, zarasle zgoraj s travo, a spodaj z gozdom. V daljavi, tam v nasprotni strani, pa so se vzpenjale gore, pokrite z večnim snegom. Težko sem se ločil in odhitel dalje, ker sem se bal, da bi ne napočila noč, predno pridem v bližnjo pošto postajo.

(Konec prihodnjič.)

VIKTOR PIRNAT:

[[KAKO NASTAJAJO NAŠE ŠOLSKE POTREBŠČINE: SVINČNIKI, PERO IN ČRNILO. (Nadaljevanje.)

Doslej je še vedno po šest svinčnikov zrastlih ali bolj zlepljenih v eni deščici. Zato pride ta deščica sedaj na avtomatsko stružnico, kjer tako zvani fasonski nož loči posamezne svinčnike. Deščico razreže na okrogle, šestero in osmerokotne komade. Nato se spet barvajo ali lakirajo s pomočjo samodelavnih strojev. Ker se konci svinčnikov od barve zamažejo, se radi lepšega izgleda ob koncih gladko obrežejo. Vsak svinčnik dobi potem še vtisnjen tvorniški znak. To je običajno številka izdelka, trrdka, označba trdote ter ime dotične vrste.

Nič manj kot s svinčnikom se piše danes s črnilom. Po šolah se največ uporablja črnilo iz višnjeve prežiljke, ki pa ima to slabo lastnost, da rado obledi. No, pa za tisto leto že zdrži, več pa največkrat niti treba ni. Več vrst lesa je, ki daje iz sebe skoro črno barvo, s katero so nekdaj barvali tudi obleke. Danes imamo tudi za to drugih, boljših pripomočkov na izbiro. Važen

les za izdelovanje tega črnila je kampeše (*Haematoxylon Campechianum*), ki ga uvažajo iz Antilov in južnoameriškega Primorja. Pa tudi Jamaica, Domingo, Honduras, Martinique in Guadeloupe dajejo prav uporabno blago. Cela debela in mogočna polena se prodajajo. Les se razseka, zdrobi v prah in poskropi z vodo. En do poldrug meter visoke kopice leže tri do štiri tedne in le premešati jih morajo večkrat, da se dobro prezračijo. S pomočjo zraka in vode, ki se je sme pridjati le toliko, da je les vlažen, prične ono žaganje nekako vreti, kar poveča moč barvila. Nato prekuhajo to žaganje v vodi, ki so ji dodali nekoliko kleja. Slednjič to godlo precede, dodajo še malo sode in kromokislega kalija, pa je črnilo iz višnjeve prežiljke gotovo. Čeravno ni, kot sem omenil, prvovrstno, se ga vendar tudi še danes porabi velikanske množine. In šolarji nimajo z njim nobenega opravlja. Prazen kozarec pomole, pa se jim napolni.

V starem veku so bili učenci v šolah v tem dosti na slabšem. To izvemo iz ust slavnega grškega govornika Demostena, ki je predbacival tovarišu Ešinu, da je tako ponosen, ker je najbrž pozabil, kako je bil v mladih letih vsled svojega uboštva prisiljen, da je brisal v šoli z gobo klopi in součencem ribal črnilo. Iz gumija in saj so tedaj nabirali mešanico, ki je staljena v vodi služila šolarjem za pisanje. Koliko smo torej na boljšem!

Neprimerno boljše od prej opisanega našega črnila je črnilo iz šišek, ki ga omenja že v petem stoletju po Kr. rimski pisatelj Martianus Capella. Šiške poznate vsi. To so bolezenske tvorbe na mladih listih, popkih, cvetovih in sadežih. Gotove žuželke predro gornje plasti rastline ter spuste v luknjico svoja jajčeca. Celično staničje rastline se na ranjenem mestu razširi in okoli vsiljivega tujca se napravi bolezenska tvorba, ki se veča, v njeni votlini pa se izvrši preobrazba žuželke. Iz jajčec nastane ličinka in v teku dveh mesecev iz slednje mlada žuželka, ki pregrize mehko šiškinino steno in odleti. Nabiralci šišek nalete zato ali na še cele šiške, v katerih potem ostanejo mrtve žuželke, ali pa na že preluknjane.

Najvažnejša sestavina šiškega črnila je tanin. Da ga dobe iz šišek, jih v posebnih mlinih zmlejejo in dobljeni prah lužijo z vodo. Nastane gosta vodena kaša, ki jo tako dolgo precejajo, da se povsem očisti, potem pa jo v velikih bakrenih posodah zmešajo z etrom. S posebno analizo določijo količino tanina, kar je za kakovost črnila veljavno, pridenejo tekočini še manjkajoče sestavine snovi kot so: železni vitriol, solna kislina, voda, gumijeva raztopina in malenkost karbolne kisline, ki preprečuje plesnobo. Tako izgotovljeno črnilo miruje še nekaj časa v velikih kadeh, potem pa ga napolnijo v steklenice in razpošiljajo po svetu.

Naštel sem proizvodnjo črnil le v glavnem, v posamezne recepte se ne bom spuščal. Vsaka tvornica ima svoj recept in tudi več jih ima, v bistvu pa se vrši vse na prej omenjeni način. Za mnoge stvari se izdelujejo danes kemične tinte v vseh mogočih barvah. V prvi vrsti služijo za napajanje barvnih trakov za pisalne stroje, ki vedno bolj izpodrivajo svinčnik in črnilo. Povsem izpodrinili pa jih ne bodo nikdar.

Kaj bi z najboljšim črnilom, če bi ne imeli peresa in držala. O obeh sem že uvodoma govoril. Komaj dobrega pol stoletja imamo jeklena peresa. Tudi ta morajo prestati dolgo pot, predno jih človek natakne na držalo in pomoči v tintnik. Trinajstkrat pride jeklo pod stroj, da je gotovo.

Najprej zvaljajo jeklo v tanke plošče. Vanje pritisnejo ostre nože in ploske peresne ploščice padajo izpod njih. Ostanek izrezanih jeklenih plošč

izgleda kot lepa orientalska prirojena mreža. Naslednji stroj vtisne v plosko peresno ploščico ime tvornice in številko izdelka. Potem šele se izseka iz zgornjega dela peresa srednja luknjica ter se urežeta stranski dve zarezi. Tako pripravljene peresne ploščice se omehčajo v prikladno zgrajenih pečeh, da jih zamorejo potem pod težkimi stiskalnicami ukriviti. Tedaj šele dobi pero svojo pravo obliko. Seveda pa so ta uvita peresa trda in krhka kot steklo, zato jih nadalje žgo v ognju, da postanejo prožna. Iz ognja vzeta so peresa temne jeklene barve. Treba jih je svetliti in čistiti, kar izvrše posebni železni bobni. Peresa pa so še vedno topa in bi pisala prav grdo in debelo. Le mazala bi, ker še nimajo srednjega prereza. Na brusih s smirkovimi kolesi peresa zato zgladijo, zbrusijo, konice peres skoro neopazno priostre s pomočjo vretenastih stiskalnic, ki delujejo kot škarje. Pri tem jih tudi prerežejo od srednjega izreza do konice. Peresa so ostra in še bolj prožna. Nad ognjem ali z galvanskim postopkom se da slednjič peresu še željena barva in pero je gotovo za promet in uporabo.

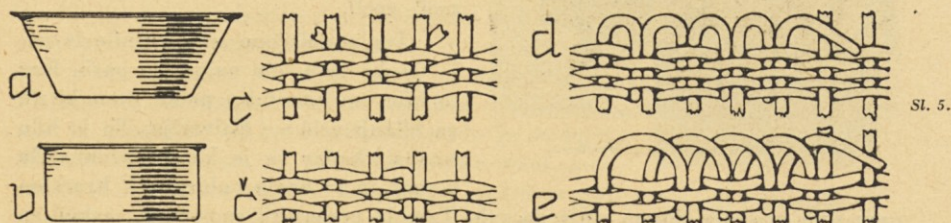
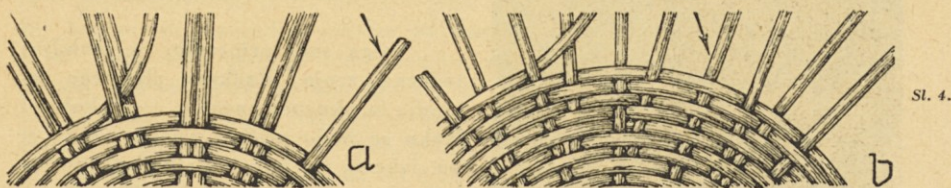
Peres imamo v vsakovrstni izdelavi na stotine. Način izdelovanja je v bistvu povsod enak oziroma sličen. Menjave so le v oblikah in prirezih ter v prožnosti peres.

Hvalimo Boga, da smo se tako kasno rodili, ko so nam naši dobri in skrbni predniki že vse tako lepo pripravili in nam položili tako rekoč na mizo!

DRAGO HUMEK:

NEKAJ O PLETENJU. (Nadaljevanje.)

Pri nadaljnem pletenju dna se količki vse bolj oddaljujejo. Naposled bi bila razdalja prevelika. Pletivo bi ne bilo več dosti gosto in trdno. Zato si pomagamo na prav preprost način. Ko meri premer dna 7 do 8 cm, vtaknemo

na eni strani vsakega količka še po en količek (sl. 4. a). Da pa ne nastanejo pari, izpustimo en količek. Večja razdalja se ob nadaljevanju pletenja hitro izravna (sl. 4. b). Zunanji konci drugih količkov se skladajo s konci prvih. Tako pletemo dno dalje do priličnega premera 12 cm.

Med delom morajo biti vitre vedno dovolj mokre. Posebno je to potrebno sedaj, ko krenemo s pletenjem navzgor. Vodoravno dno mora preiti v poševno ali tudi navpično smer (sl. 5. a, b), da dobimo obliko jerbaščka. Zato varno upognemo količke navzgor in pletemo kakor doslej.

Pri nadaljnjem pletenju nam prej ali slej poide votek. V takem slučaju nehajo z dosedanjem vitro za količkom in prav tam začnemo z novo (sl. 5. c). Oba konca pustimo nekoliko daljša in ju odrežemo šele po dovršenem delu, ko je izdelek popolnoma suh.

Ko smo dospeli s pletenjem do višine 8 do 10 cm, je delo dovršeno. Treba je le nehati tako, da se pletenina ne razpleta. Zato vtaknemo poslednji konec vitre za bližnji količek (sl. 5. č).

Ker gledajo količki sedaj še nekaj centimetrov preko zgornjega robu, jih moramo vpogniti nazaj in vtakniti ob sosednji količek (sl. 5. d), ali pa preskočimo po en količek (sl. 5. e). S tem smo zavarovali pletenino, da se ne more razplesti in smo obenem dobili krasilni obrobek. Če so ostanki količkov za navedeno svrho še predolgi, jih enakomerno prikrajšamo.

I Z Š O L S K E G A D E L A.

Gizela Petrač, II. dekl. mešč. šola v Mariboru :

POMOŽNA AKCIJA ZA PTIČKE.

Učenke II. dekl. mešč. šole v Mariboru.

»Danes homo pogostile naše gladujoče prijateljice!«

Završalo je po razredu, ko nas je povabila s temi besedami gospa učiteljica na ekskurzijo.

»Bo dovolj dobrot za vse, za si- ničke, ščinkavce, vrabce, kose in druge?«

Vsega smo pripravile v izobilju: tečnega zrnja, sladkega oljnatega semenja in okusnih pogačic, — oj koliko! Kako se bodo ptičice gostile, vsaka si bo izbrala to, kar ji najbolj tekne, ta bučnic, ona prosa ali pšeničke, druge si bodo utešile glad z lojem, ki jih bo grel, grel!

Toplo oblečene smo krenile iz naše Cankarjeve šole najprej v park. Ker so bile vse krmilnice polne, smo hitele na bližnji grič — Kalvarijo. To je bilo smeha, kadar se je katera prekucnila v sneg in se naglo pobirala. V kratkem

času smo prispele židane volje na vrh. Tam je precejšnji spomenik, sestavljen iz velikih kamnov, preurejen v krmilnico. Spretne roke so naredile med kamni vdolbine, v katere trosijo ljubitelji ptičic zrnje. Naši ljubi mali krilati pevci so se našega nenavadno številnega obiska zelo ustrašili. Poskrili so se v vrhove smrek in radovedno opazovali naše priprave za gostijo. Natrosile

smo jim hrane v krmilnico, na grmovje pa smo obesile mnogo sladkih pogačic. Po končanem delu je poskrbela gospa učiteljica še slikanje nas, ptičjih gostiteljic.

Obiskale smo še cerkvico, ki stoji vrh Kalvarije.

Pri povratku smo želele prijateljicam-lahkokrilkam dober tek ter smo jo ubirale proti mestu.

Pomožno akcijo za ptičke imamo tudi na našem šolskem hodniku. Veliki, sončni in zračni so naši hodniki. Tudi zelenja imamo mnogo. Naši dragi krilati prijatelji nam oživljajo tudi te naše prostore. Kar pogledajte jih na sliki! Ključajo mastne pogačice, zobljejo zrnje in loj. Pisan lišček se je skrila v zelenje. Prav premrzlo se drži. Mislite, da ga zebe? O, saj nam čivkajo vsi: zebe nas in lačni smo.

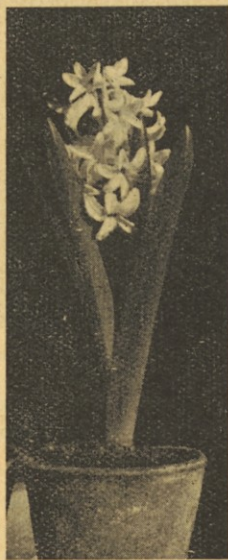
Tiho vam izdam skrivnost, da jih nič ne zebe, da tudi lačni niso, kajti vsi ti ptički so doma v našem kabinetu, in smo jih z gospo učiteljico razstavile v omarico, da vidimo, kako je treba organizirati pomožno akcijo za ptičke

Brunfticker Erida, II. drž. dekl. mešč. šola v Mariboru :

NAŠE VESELJE.

V 3. številki »Razorov« je opisala naša gospa razredničarka način gojenja cvetic-čebulnic. Delo in trud smo posvetile letošnjo jesen in zimo našim dišečim ljubljankam. Sedaj lahko poročam o uspehu. Res, pozimi te pač vsaka cvetica razveseli. S poželjivimi očmi si ogleduješ okno vrtnarije, v katerem so razstavljene različne zimske cvetke. Kako mično in krasno je vse to! »Daj, kupi!« se ti smehljajo iz izložbe. Toda drage so sedaj. S trudom in s potrpežljivostjo si jih lahko človek sam vzgoji. In bogato te nagradijo cvetice za posvečeno jim skrb! Tudi naše delo je bilo kronano z uspehom. Veselo smo vzklikale, ko smo opazile, da je čebulica res živa, da se giblje. Najprej so se prikazali mali rumeni rogljički, kmalu so bili podobni špičastim zajčjim uhljem — nežnozeleni so bili ti prvi označevalci skrivnostnega življenja. Najtežje nam je bilo čakati na cvet. A ni bilo dolgo, in se je začel med listki dvigati majhen cvetek. Zaželel si je sonca, zato je krepko vzpenjal svoj vrat, da ogleda svet čim prej. Še malo, in pred nami je stala cvetka, majhna in skromna, vendar očarljiva. Njen duh nas je omamljal. In barva! Res, priroda je čudovit slikar! Ti majhna in skromna cvetka imaš moč vzbujati v človeku veselje, ki prekaša vse čare zunanjega sveta. Človek, ki si cvetico sam vzgoji, jo zna tudi posebno uživati. Nekaj tihega, lepega in nežnega govori v njegovi notranjosti, kadar občuje s cvetjem.

Napišem vam še legendico o božični narcisi, ki nam je cvetela najprej. Ta narcisa je dobila ime po neki kineški legendi:

Gojenje cvetic-čebulnic.

Oče je zapustil na smrtni postelji svoje posestvo sinovoma z določilom, da si ga enako razdelita. Starejši brat je bil velik sebičnej, hudoben in brezobziren človek; polakomnil se je rodovitnejšega dela posestva, bratu pa je ostal močvirnat, večinoma pa kamenit svet. Nekega dne je ogledoval mlajši brat svojo pusto zemljo, uvidel je bratovo hudobno početje in se bridko razjokal. Takrat je pristopila k njemu krasna vila ter mu je izročila nekaj svojevrstnih cvetličnih čebulic; naročila mu je, naj jih vsadi kar v vodo med gruše in kamenje.

V kratkem se je pokazal uspeh tega čudežnega nasada. Iz čebulnic so zrastle nežne drhteče cvetice, ki so se hitro razmnoževale. Ljudje so se čudili: začeli so po še nepoznanih cveticah močno povpraševati ter jih kupovati. Mala cvetica je pomagala mlajšemu bratu do blagostanja; kmalu si je pridobil precejšnje premoženje. Starejšega brata je to ujezilo. Nevoščljiv je bil, zato je nasadil po vsem svojem posestvu takih čebulic. Toda zavidni brat je prejel zaslužen plačilo. Čebulice na njegovi rodovitni zemlji niso pognale, dehtečega cvetja ni bilo od nikoder, zakaj božična narcisa uspe samo na pustem svetu. Med kamenjem in prodrom ima ta nežna hčerka prirode svoj dom. Tudi me smo sadile njene čebulice v skodelice, nepolnjene s kremenčevim kamenjem in peskom. Čebulice so se hitro razvile ter so razpletale kmalu fino omrežje okrog kamenčkov. Drobni dehteči cvetki so se razvili za božič in so nam pripomogli k lepšemu praznovanju božiča in Novega leta.

Krokusove čebulice.

Čebulice krokusov smo sadile v pesek, ki smo ga pokrile s krasnim vejnatim mahom. Dolgo so spale čebulice, dolgo. Žalostne smo že bile, misleč, da ne bo priklilo življenje. Po dolgem čakanju se nam je vendar zjasnilo oko, kajti prikazali so se tanki zeleni lističi. Med njimi se je dvigoval droben cvet, ki ga je mati narava skrbno povila v prozorno tančico. Kako težko smo čakale, kdaj bo odkrila tančica kelihast cvetec. Vsak dan smo upirale oči v čudo, ki smo ga pričakovale. In glej! Prišel je dan, ko so se dvignili iz tančice kelih kakor fine k molitvi se sklepa-joče roke. V vsakem kelihu je žarelo drobno rumeno-rdeče srčece.

Čudo božje je tak cvet, ki ga ustvari Bog v poplemenitjenje človeškega srca in v veselje zemeljskih otrok.

Ljubimo cvetice, te naše najboljše prijateljice!

Ne trgajte cvetic brez namena in potrebe kar iz navade! Kako žalostno nas gledajo umirajoče cvetke, ki jih je kaj vem kdo iz gole razvade utrgal in vrgel čez nekaj minut na cesto v prah in blato.

Ministrstvo prosvete je z odlokom P. br. 19.462 od dne 30. VI. 1934. l. priporočilo list „Razori“ za vse nižje srednje in meščanske šole.

Slovenski Korotan.

*Pogled v Rož. Spre-
daj Humperški grad
in Drava, v ozadju
Karavanke.*

Dr. FRANC MIŠIČ:

OB ZIBELKI DRAVE.

Po dolgovezni, a dovtipni pesmi z naslovom »Kako so Dravi rov kopali«^{*)} je koroška Drava »vsotej cieva sama svoja frava«, ki dela Rožanom in Zadravcem mnogo neprilik in škode, ker »grunt presiplje, dieva prode«. V svoji zibelki pa je koroška Drava nedolžna, pohlevna, ponižna in skromna. Njena zibelka ji je sicer 1175 m visoko nad morjem postlana, tako da padejo njene vode do Ptuja več ko 900 m. Vkljub tej visoki legi njena prva posteljica ni skalovita in kamenita, temveč mehka in topla. Soča, Sava in Savinja imajo drugačne zibelke in njihove vode skačejo takoj čez strme stene v strahovite prepade, komaj da so se prerile iz svojih prvih izvirkov. Drava, ki je dala slovenski banovini svoje ime, dobiva svoje prve vode izpod sočnozelenega travnika; nič ne sili siloma in silovito iz mehkega in dišečega cvetja svojega povirja v neznani svet; počasi in neopaženo raste v neznaten potoček; slabotna, nič ne more gnati žag in mlinov ali turbin tako hitro na svoji poti iz svoje zibelke kakor Soča, Vipava, Ljubljanska, Savinja ali znameniti pohorski potoki. Njena zibelka je pa tudi še v drugem oziru važna in zanimiva. Koj za njenim vzglavjem šumi in hiti, včasih z grozečim hruščem in truščem, baš v nasprotni, zapadni smeri planinsko razposajena Rijenca. Tista ozka pot, ki pelje med obema, med kolenom šumne Rijence in med zibelko tihe Drave, iz vasi Dobbiaco vechhio (Alt Toblach) v Dobbiaco nuovo (Neu Toblach), je namreč razvodnica, odločilna in usodepolna; za marsikatero vodno in deževno kapljico je od golega slučaja in od najmanjše sapice odvisno, ali pade za eno ped bolj proti vzhodu ali bolj proti zapadu; če jo lastna teža sili v Dravo, pride navsezadnje v Črno morje, po Rijenci pa v Jadransko.

Rijenca izvira na južni strani gore Drei Zinnen, rije med monte Piano in monte Cristallo proti severu in Toblachersee in žene še dve žagi, preden se pri vasi Dobbiaco nuovo približa zibelki Drave. Gorska potoka Silvesterbach in Grieserbach se izlivata na desni strani v Rijenco, valita ob nevihtah cele kope grušča in kamenja z gorskih pobočij s tako strahotnim bobnanjem, da na kilometre daleč grmi in poka okoli tihe, zelene zibelke naše Drave, ki se tudi ob najhujših nalivih ne razsrdi nikoli do silovitosti ali nevarnosti. Do Innichena ni ob njej nobene žage, nobenega mlina. Tu pa pridrvi z njo z

^{*)} Glej J. Scheinigg, Narodne pesmi kor. Slov. str. 436—438.

južne strani daleko večji in močnejši Sekstnerbach; jezovi preko njega in zapornice ob njem ti naznanjajo žage in mlini, pa tudi nevarnost njegovih voda, kadar se razbesni v silovit hudournik. Med vrbjem, jelšjem, med gaji in gozdovi priteče tako ojačena Drava skozi prvi državni most v Vierschach, ampak tudi v veliki elektrarni, ki daje električno luč vsem krajem do sedanje državne meje med Italijo in Avstrijo ob Dravi. Prvotno so zasedli Italijani razvodnico med Rijenco in Dravo; pri končnem določevanju državne meje pa so se pomaknili ne le čez Vierschach, ampak tudi še dober kilometer vzhodno čez Wimpach, tako da je sedaj Wimpach, ital. Pratodrava, prva italijanska postaja, ako bi se pripeljal ob Dravi navzgor v avstrijsko tirolsko mesto Lienc in od tu skozi postajo Sillian v Pustertal.

Pustertal se imenuje dolina Drave od njenih izvirkov do mesta Lienca in dolina Rijence od zibelke Drave do vasi Mühlbach, prvi vzhodni del, 35 km dolg, se imenuje sedaj Alta Pusteria; drugi zapadni je do 65 km dolg in nosi ime Bassa Pusteria. (Visoka in nizka Pustra dolina.) Travniki in polje, kjer ima Drava svojo mehko, zeleno zibelko sredi planin in gor se imenuje Toblachfeld. Domače prebivalstvo je skoz in skoz nemško prav brez vsake tuje primesi. Odkar je dolina pod Italijo, vlada v šolah, v uradih, na pošti, na železnici italijanščina in Italijan iz Sicilije, iz Kalabrije in iz Neaplja. Prefekti nastavljajo Italijane za župane in pisarje, ki jih morajo občine drago plačevati. V trgu Innichen, it. s. Kandido, in v drugih večjih vaseh mladina in meščani že znajo in razumejo laško, kmetje pa ne. Vkljub temu se tudi strogo kmetskogospodarska vprašanja smejo pisмено in ustmeno obravnavati samo v italijanskem jeziku. V dolini bi ne bilo prav nobene brezposelnosti, ako bi tudi domačine nastavljali pri občini, pri železnici, pri pošti, na cesti. Poljedelstvo, živinoreja, sadjarstvo in gozd dajejo domačemu kmetskemu prebivalstvu še vedno dovolj, da si more trikrat na teden, v nedeljo, v torek in četrtek privoščiti svoje znamenite velike mesnate cmoke v juhi. Zlasti seno dosega poleg sadja najvišje cene; svinjine pa kmet ob gornji Dravi sploh ne proda; rajši jo ima tri leta v shrambi; kjer je ta shramba še ločena od hiše, se imenuje »Gtruadkasten« in izgleda prav tako, kakor stare, že redke žitnice ob gorenji Savinji in Dreti. Največ tujega denarja pa prinese v dolino tujski promet, ki je v poletnih mesecih tako velik, da se dnevno 300 do 400 avtomobilov vozi skozi vas ali tudi v njej prenočuje. Razvit pa je tudi zimski šport med domačini; na tekmah za državno prvenstvo v vztrajnostnem teku sta domačina Pren in Kannebacher vedno na prvem mestu.

Narodne noše, godbo, zlasti na pihala, stare šege in navade imajo v visokih čisljih. V Dobljah nosijo godci majhne klobuke z rdečim trakom in rjav kroj; v sosednjem Innichenu pa velike klobuke z zelenim trakom in rdeče jopiče. Vsi pa bele nogavice, kratke irhaste hlače, srajce iz domačega platna in nizke čevlje. Dekleta imajo vijoličastomodre nogavice, za parado sila široko, do 6 kg težko krilo; poletni klobuk je širok, zimski pa podoben panju. Če igra godba na trgu, prodajajo tri dekleta iz sodčkov, ki jih nosijo ob bokih, pijačo, žgano iz encijana, kaj lepo so oblečena v modrem predpasniku in zelenem klobuku.

Ob zibelki Drave so stali od l. 600—800 zapadni mejniki slovenske zemlje. V l. 595, 596 in 611 so se tod naši predniki borili z Bavarci, dokler jim ti niso prepustili dežele in doline v stalno bivanje. Pristna slovenska krajevna imena so se tu ohranila do današnjega dne; Toblach je nastalo iz »V Dobljah«; Windisch-Matrei, Rienz, Vierschach, Lienz, Puster-Tal, Za-

neischg, Frischk, Trasischk, Plassischg, in še mnogo drugih imen ne more zatajiti svojega slovenskega porekla. Ko so l. 764. v Innichen ustanovili benediktinski samostan za pokristjanjenje tirolsko-koroških Slovencev, je samostan dobil tudi ozemlje »do slovenske meje, to je do potoka, ki teče z gore Auras«. To je sedanjí Mühlbach, ki se sredi med Innichenom in Liencom izliva v Dravo. Po nekdanjem trenju med Slovani in Germani in sedanjem med Germani in Italijani ob zibelki Drave je ta naša reka menda res »cieva sama svoja frava«.

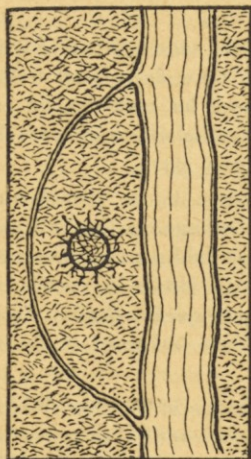
KOROŠEC JOSIP:

PREVARANE MRAVLJE.

Borovljah na Koroškem obstoja slavnoznana puškarna, ki zaposluje mnogo slovenskih delavcev. Težko je delo puškarjev v zakajenih delavnicah, ki to občutijo tembolj, ker je priroda na Koroškem tako bogata na krasotah, da človeka kar vabi ven iz zaprtih prostorov. Res so puškarji tudi ljubitelji prirode, a njihova ljubezen se izživlja le pri gojitvi drobnih živali. Zlasti radi goje slavčke, ki slovijo zaradi svojega lepega petja. S pesmimi pričarajo svojim gojiteljem vsaj iluzijo prelepe prirode v borna bivališča. Skoro pri vsaki puškarski hiši imajo ljubljenege pevca v reji.

Gojitev slavcev v kletkah pa ni lahka zaradi prehrane. Nežni in občutljivi so ti žužkojedci in njih želodeček je kaj izbiren. Posebno v slast jim gredo mravljine bube, napačno imenovana mravljinja jajca. A kako dobiti te drobne stvarce v večji množini? Mravlje jih v temnih rovih svojih skrivališč skrbno negujejo in čuvajo. Če pobrskaš po mravljišču, kakšen dirindaj nastane med mravljami in kako hitijo s skrivanjem dragocene jim zalege.

Boroveljski gojitelji slavcev dobro poznajo šege in navade mravelj. Z njih pomočjo si na zvit način prisvojijo vso zalego mravljišča. Poslušajte, kako!

V poletnih mesecih so nedeljski popoldnevi pripravi za tako delo. Z lopato in s široko vrečo oborožen gre možicelj stikat v gozd za mravljišči. Ko najde primerno veliko mravljišče, zbaše z lopato ves kup v svojo vrečo, in sicer vse vkup: pesek, iglice, mravlje in bube. Zavezano vrečo oprta na rame in zanese na prostor, ki si ga je že prej skrbno pripravil na sledeči način:

Na ugodnem kraju je od potoka izkopal jarek tako, da tvori nastali rokav s potokovo strugo otoček s par kvadratnimi metri površine. Zemljo na otoku je lepo poravnal in poteptal, da ni nikjer razpok in špranj. Sredi otoka pa je v jamo poglobil plitvo skledo in jo zakril s smrečjem, da je njena notranjost zamračena. To je past za mravlje.

Na tako pripravljenem otoku raztrese, mož vsebino svoje vreče ter oprusti razburjene mravlje neprostovoljne ječe. Zdaj nastane novo vznemirjenje med njimi. Prva jim je na skrbi zalega. Nemirno tekajo sem ter tja in iščejo izhoda in skrivališča. A kaj, ko voda zapira pot, poteptana tla pa ne nudijo nikakega zaklona. Zdaj neka mravlja iztakne pripravno zatočišče — v skledi. Kot bi trenil se v vsej zaskrbljeni armadi raznese vesela vest in rešilna misel, ki jim je obenem povelje, da znosijo vso zalego v temno jamo pod smrečjem. Ne prenehajo z delom, dokler ni sleherna buba spravljena na »varno«.

Na ta trenutek je čakal prevejani lovec prekrizanih rok, medtem ko so mu drobne mravlje opravljale težko raboto. Dobil je brez truda polno skledo dobrot za svoje pernate ljubljence. Tako nabranim bubam uniči v peči z vročino življenje in jih posuši. Suhe bube so krma za slavce.

V omiljenje vaše sodbe o »prijatelju živali«, ki nabira mravljinje bube, pripomnim še to: Pri svojem poslu mravlje oropa in hudo prevari, a življenja jim ne vzame. Z lopato zemlje zajezi vodi pot v stranski rokav. Tako pridejo mravlje zopet v zlato svobodo. Na ugodnem kraju si zgradijo nov dom. V vsakem mravljišču je poleg tisočev delavk tudi do sto samic, ki ležejo jajčeca. Te počno v novem domu kmalu s svojim poslom. Tako vzdriče tudi tu zopet novo življenje.

VIKTOR PIRNAT:

STRUPENE POMLADNE RASTLINE.

Prišel je čas, ko bomo spet pohiteli v božjo naravo, v zeleneče gaje in oživiljeni log, ob žuboreče potočke in med skalne soteske, čez drn in strn, čez hrib in čez plan. Sonce in veter še nista povsod odgrnila bele snežne cedeje z matere zemlje, pa že pozvnanjajo mladi Vesni milijoni slokih zvončkov, neštete zlate trobentice pojo pesem svojemu Stvarniku in po zelenečih travnikih so legle obsežne bele, vijoličasto nadahnjene preproge pomladnih žafranov. Gostolenje krilatih pevcev je dan za dnem živahneje, sonce topleje, природа vabljivejša — kdo bo strpel po dolgih zimskih mesecih in bo ostal doma?!

Smehlja se nebo in drhte človeška srca od sreče in zadovoljstva. Brezskrbno boš trgala, draga mladina, pisano cvetje, ki si ga tako dolgo pogrešala, ter ga prinašala svojim dragim. In le malokdo med vami bo pomislil, da se v tem bogastvu barv in oblik, v onih nežnih lističih in stebelcih, v koreninah ali sadežih marsikje skriva bela koščena žena, neizprosna smrt.

Tako ljubke in vabljive so pomladne cvetke in nihče bi ne pričakoval od njih te zahrbtnosti. Pa se vendar najde med njimi mnogo rastlin, ki postanejo človeškemu in živalskemu življenju po okoliščinah lahko prav nevarne. Vsebujejo narkotične in zdravju škodljive strupe in to v listih in cvetih, v koreninah in sadežih. Nesrečno naključje nam jih je ponajveč odkrilo. Zato pozor vsi prijatelji narave, vsi ljubitelji cvetja, ako nočete nakopati svojemu zdravju neprijetnih posledic!

Otroci kaj radi vtikajo v usta liste in cvete ali grizejo in žvečijo steblo. Ne vedo, kaki nevarnosti se izpostavljajo s to grdo razvado! Trenutno in težko lahko obole, ali pa polagoma hirajo mesece in leta in niti zdravnik večkrat ne more ugotoviti vzroka njihove bolezni. Ta postane lahko tudi

usodna. Odvisno je pač od moči rastlinskega strupa in pa od telesne odpornosti vsakega posameznika. Kar enemu škodi, drugi morda komaj ali niti ne opazi; pri tem se polagoma pokažejo posledice zastrupljenja šele tedaj, če pride rastlinski strup skozi usta v krvni obtok, dočim pri drugem zadošča samo dotaknitev strupenih rastlinskih delov z golo roko in že je tu srbečica, izpuščaji, nastajanje mehurjev, kar vse lahko privede do zelo bolečih vnetij ter kaj rado zahteva dolgotrajno zdravljenje. Zato pozor osobito pred pomladnim cvetjem! Tudi poleti in celo jeseni naletimo na polju in v gozdu na strupene rastline in grme, vendar jih cvete največ spomladi med februarjem in majem.

Najbolj zgoden je črni teloh ali kurjica (crni kukúrijek), (Schneerose, Helléborus niger). Nizko se še vozi sonce po nebesnem svodu, slabotni so še njegovi žarki in ne morejo skozi debelo snežno skorjo, zemlja pod njo je še mrtva in brez moči, pa se že razvije njegov mali, trdni popek in močno steblo se prerije skozi sneg. Uganka ostane za človeštvo, kako vsaka rastlina točno ve za čas svojega postanka in razvoja, najbolj skrivnosten in čudovit pa nam je teloh, ki si je izbral najtrši čas za svoj razcvit, najslabšo letno dobo za svoje lepoticenje. Kolikokrat so stebela telohov po ledeni noči osteklenela in njihovi cveti krčevito trdi, da kar rošljajo, če se podrgnejo drug ob drugega; pa posije sonce, led se otaja in cvetka je kot sveže razcvela. Največji mraz ji ne more do živenga. Vsa srečna razvije svoje bele, nežno ožiljene čašne liste, poželjivo vsrkne vase sleherni sončni žarek in vdano nagne ob snežnem metežu svojo glavico, da zavaruje svoje zlate prašnike in medovnike. Oprašenje izvrši pri njej največkrat veter, ker tedaj, ko prilezejo, na dan prve žuželke, je dolinski teloh že davno ocvetel ter prehaja preko rožnate in rdeče barve v zeleno. Njegovim planinskim bratcem pa pobarva sonce lička krvavordeče, da se svetijo iz zelenja trdih in razrezanih svojih listov kot pozimi v deviški svoji obleki. In ta lepa zimska cvetka, ki sem jo trgal pod Gorjanci že decembra, je zelo strupena. Njen sok je zdravilen in nevaren, kot pravi nemška prislovica:

»Dve kapljici napravita lice ti rdeče,
tri kapljice prižgo ob krsti ti sveče.«

Kmalu za telohom se posujejo vlažni jarki in bukove z malimi rumenimi cvetnimi zvezdicami. Čepe vrh šibkih stebel, obdane z neznatnimi srčasto nazobčanimi listi. To je l o p a t i c a (zlática), (Scharbockskraut, Ficaria ranunculoides — tudi ranunculus ficaria). Tudi ta je nevarna, ker v njenem stebelu in korenini je strup, ki povzroča mehurje.

Predno drevje ozeleni, so gozdovi in grmovja polni belega cvetja, ki je na zunanji strani večkrat rožasto nadahnjeno. Pod cvetom trije razčehani listi v isti višini, niže visoko golo steblo. Nastopa vedno v velikih množinah. Njeni beli cvetovi se zibljejo v vetru in po tem

Črni teloh.

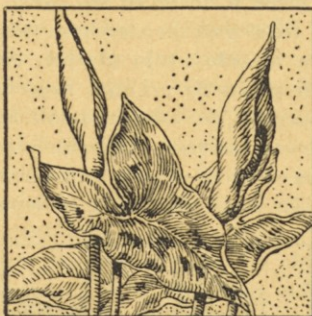
Lopatice (zlática).

Podlesna vetrnica.

Narcisa.

Aronova palica.

Šmarnica.

ima tudi svoje ime: Podlesna vetrnica (bijela šúmarica), (Buschwindröschen, Anemone nemorosa). Ni tako nedolžna kot izgleda. Vse vetrnice vsebujejo neko jedko snov, ki napihne kožo v boleče mehurje, če pa pride v telo, povzroči nevarno vnetje prebavnih organov.

Najbolj nevarna med njimi je zlatična vetrnica (žuta šúmarica), (Gelbe Osterblume, Anemone ranunculoides). Njeni cveti so rumeni. Vsebuje pereč strup Anemonin. Ta je nevaren celo živini, ki se ga na paši nagonsko ogne!

Letos smo si o veliki noči krasili gumbnice iz njenega povsem gladkega cevastega stebila z enim, rdeče obrobljenim očesom v sredi. Kdo ne pozna narcise, beli narcis (óvčica, sunovrat bijeli), (Dichternarzisse, Narcissus poeticus)! Aprila se pokaže na naših travnikih in po vrtovih, maja pokrije zelene planinske pašnike. Divota je tak narcisni gaj. Najbolj znan je na Golici, na Dolenjskem pa je prekrasen in velikanski naraven njihov nasad v grajskem parku soteškega gradu ob Krki.

Rumena narcisa (žuti sunovrat), (I. pseudonarcissus) in vse druge zvrsti narcis bele in rumene barve imajo v svojih dolgih cvetnih pecljih sluznat sok zoprnega in grenkega okusa, ki povzroča bruhanje in drisko, če pride v usta.

Sorodne znake zastrupljenja kaže tudi kačunka močvirnska (kačnik, kozlac), (Sumpfkalle, Calla palustris). Najdete jo ob jarkih po močvirnatih travnikih. V njenih koreninah se pretaka sok, jedek in oster, ki povzroča v ustni votlini silne bolečine. Gorje mu, kdor je dobil njenega soka preveč vase! Popadajo ga neznosni krči in slabosti.

Isto velja za pegasti kačnik ali Aronovo palico ali štrkovec (zmijino groždje ili pjegavi kozlac), (Aronstab, Arum maculatum). Gojimo jo na vrtovih kot lepotično rastlino, dovolj jo je tudi divje v prirodi v senčnih in vlažnih gozdnih predelih. Torej ne le zunaj v prosti naravi, tudi na domačem vrtu nismo brez nevarnosti, ako se presvobodno pečamo s cvetlicami.

Zacvelo bo drevje, ozeleneli bodo gozdovi, pod nizkim grmičevjem pa bodo rili otroci za blagoduhtečo kraljico majnika, za najljubšo pomladno cvetko, šmarnico ali jurjevico

(durdica), (Maiglöckchen, *Convallaria maialis*). Tako lepa in ljubka postane lahko prav neprijetna, ako pride sok iz njenega stebela v usta. Takoj začutimo svojevrsten grenak okus, ki ga izzove njen strup, po imenu Konvalerin. Je med najmočnejšimi rastlinskimi strupi in ga industrija pridobiva iz šmarnic ter uporablja v zdravilstvu.

Svojevrstna rastlina na naših kraških tleh je kosmatinec (livadna sasa), (*Küchenschelle*, *Anemone nigricans*). Na toplem jugu je njegova prava domovina, zato ljubi prisojne griče, suhe, peščene, nizko travo in visoko sonce. Prav zgodnja pomlad ga že prikličje iz tal. Z modrimi zvonastimi cveti pozvanja, goste dlačice ga branijo pred izhlapevanjem po vsem telesu, po razrezanih listih, po stebelu in po cvetu. Močno strupena rastlina je to, kot tudi njegova sorodnica velikonočnica (ljubičasta sasa), (*Osterblume*, *Anemone pulsatilla*). Loči se od kosmatinca, ker ima manjše cvete, bolj upognjene, temnovijoličaste in cvete malo kasneje. V obeh rastlinah se pretaka narkotična snov, ki vzbuja v človeškem telesu velike slabosti.

Velikonočnica.

Ripeča zlatica.

Ripeča zlatica (ljuti žabnjak), (*Ranunculus acer*, *Scharfer Hahnenfuss*) je tudi dokaj nevarna cvetica. Povsod jo najdete maja in junija, vsi travniki so je polni. Zlati njeni cveti se bleste od daleč. Iz sedaj že zarastle trave se spne cvetica visoko, da pride do sonca. Njena gladka stebela in razrezani listi jo varujejo pred pasočo se živino. Jedka njih vsebina dela mehurje na koži in povzroča slabosti. Posebno nevarna je strupena zlatica (*R. sceleratus*). Drži se v močvirnatih krajih. Spoznali bi jo po številnih majhnih, bledorumenih cvetih.

Ravno tako zlatorumene kot zlatica, le mnogo večje cvete ima ob vodah rastoča kalužnica (káljužnica), (*Sumpfdotterblume*, *Caltha palustris*). Še bolj kot po cvetu se navidezno loči od zlatice po širokih, okroglih, srčastih, debelih listih. Če cvetico utrgate, izteka iz njenega povsem gladkega cevastega stebela mlečnat sok, ki vneme kožo in povzroča slabosti.

Kalužnica.

Tak je tudi navadni regrat (náslaček) (*Löwenzahn*, *gemeine Kuhlblume*, *Taraxacum officinale*). Mlade njegove liste prav radi uživamo kot solato, kasneje rastlina ni priljubljena razen otrokom, ki upihujejo na njej »lučke«. Njeno votlo steblo tudi porabljajo kot igračko, pa je to nevarna igrača. Mlečni sok njenega votlega stebela ima enake lastnosti kot od prej omenjene kalužnice. Zato regratove lučke otrokom iz rok!

Cipresasti mleček.

mlečku razne lastnosti, kot n. pr. da odpravlja bradavice, sončne pege in jetrne lise, kar pa je zdravniška znanost ovrgla.

(Konec prihodnjič.)

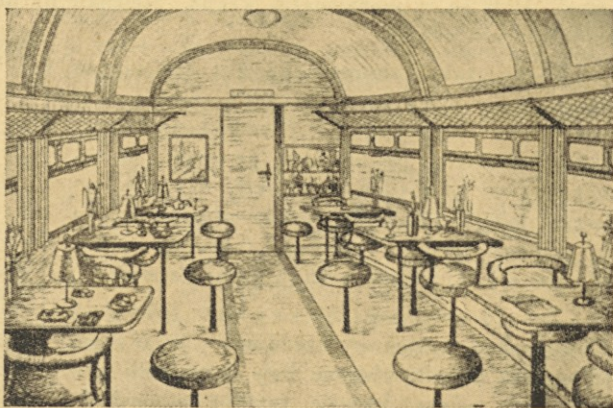
DROBIŽ.

Veliki hidroglisér „Meteor“, ki so ga projektirali za brzo vožnjo po Renu. Njega največja gaz bo komaj 20 cm. Zato ga ne bo ovirala tudi najnižja voda.

OCEANSKE LADJE DRŠALKE. Klišeji iz Koledarja J. S. 1935.

Pri prometnih sredstvih je brzina gotovo največje važnosti. Brodom so doslej pojačevali brzino z vse močnejšim pogonom in večjim številom vijakov. Radi upora vode pa se da hitrost ladij povečati le do neke meje. Za brzino 50 km na uro mora razpolagati prekoceanski orjak že z ogromno silo strojev. In kakšna brzina je to v primeri z modernimi avtomobili ali celo letali? Izumitelji in graditelji ladij se zato na vse kriplje ubijajo, da bi uspešno tekmovali z ostalimi vozili. Pri tem delu je njih posebna naloga, da bi odpravili ali vsaj ublažili vodni in zračni odpor.

Prostori I. razreda na projektiranem drsalu „Meteor“.

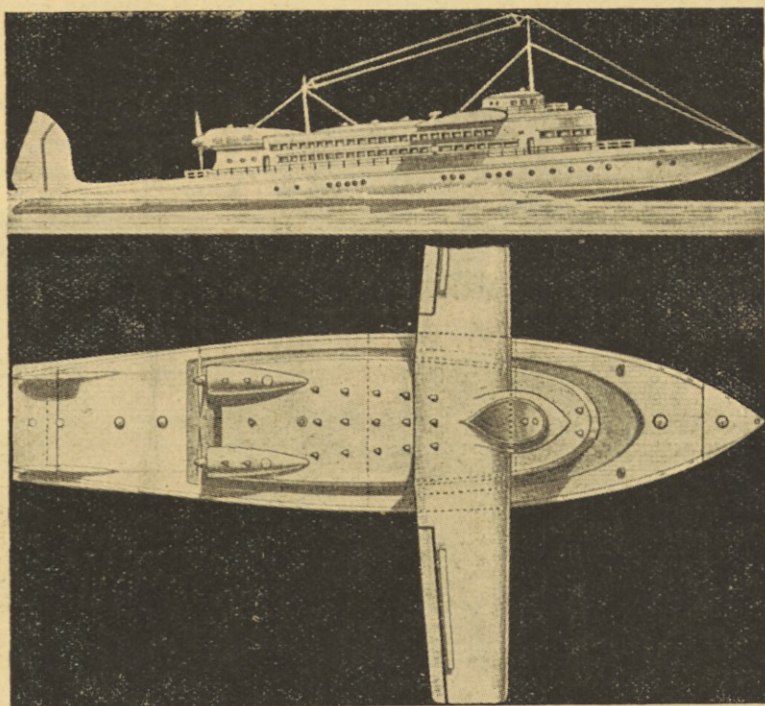
Prav posrečeno rešitev tega vprašanja vidimo v drsalnih čolnih, ki so že zelo priljubljeni v sportu. In že delajo poizkuse za prekomorske »glisérje«, ki bi vršili oceansko brzo poštno službo. Z graditvijo drsalnih čolnov in ladij so se največ bavili konstrukterji vodnih letal, ki so si pri tem delu pridobili koristnih izkustev.

Drsalne čolne in ladje si mislimo razmeroma zelo široke. Posebno je njih popljivost ali gaz zelo majhna tako, da je voda tudi ob veliki hitrosti le malo vznemirjena. Dno ima eno ali več stopnic, ki ne pustijo, da bi se čoln »prilepil« na vodo.

Za pogon predvidevajo pri velikih ladjah zračne, pri manjših obrežnih brodovih pa tudi vodne vijake z Dieslovimi motorji. Prednost zračnega vijaka je posebno v tem, da je uporaben tudi v plitvi vodi, v tem ko se vodni vijak lahko poškoduje, če udari v plitvini ob dno.

Velike drsalne ladje bodo posebno uporabljali na kolonijalnih rekah Afrike, Amerike in Azije. S takimi glisérji bo možno v najkrajšem času doseči oddaljena naselja v notranjosti pragozdov.

Na bodočih oceanskih drsalnih brodovih, ki jim ne bo škodovalo razburkano morje in ki jih bodo poganjali ogromni motorji in propelerji, bodo lahko v 25 do 30 urah prenesli potnike, pošto in blago preko Oceana.

Takole se bomo vozili preko Oceanov. Veliki prekoceanski glisér, ki ga vidimo s strani in od zgoraj, je kombinacija aviona in drsalne ladje. Krila dvigajo ladjo iz morja in preprečujejo „valjanje“, t.j. guganje ob vzdolžni osi.

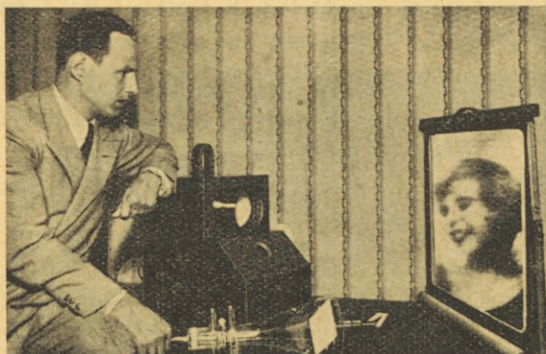
NEVARNOSTI SPORTA.

V dnevnikih ven in ven čitamo o alpinističnih nesrečah in neizgodbah. Iz nekega dunajskega poročila je razvidno, da je ena sama nedelja v letošnjem februarju zahtevala ogromno število žrtev. Nad 300 sportnikom, ki so vzlic poledici hiteli v naravo, je moralo nuditi prvo pomoč reševalno društvo. Pomagali pa so tudi reševalni oddelki planincev. Neki dijak je pri smučanju padel tako nesrečno, da se je nabodel na smuško palico. Drugi smučar je dobil med smučanjem napad slepiča, pa so ga morali neutegoma odpeljati v bolnico na operacijo. Transport bolnika so izvršili z velikimi in nevarnimi plezalnimi turami preko čeri in strmin. Isti dan so posredovali pri neizgodbah

tudi gasilci v 95 primerih, v tem ko je nudilo prvo pomoč planinsko društvo v 58 primerih. Vsi listi ugotavljajo, da so posebno mladi sportniki na svojih pohodih skrajno površni.

Lansko leto je doseglo število alpinističnih zimskih nesreč svoj višek. V mednarodni statistiki čitamo, da je bilo v francoskih, italijanskih, švicarskih, jugoslovanskih in avstrijskih Alpah 146 človeških žrtev radi snežnih plazov in metežev. Leta 1931. je bilo 128, leta 1933. pa 112 takšnih nesreč. Med žrtvami alpinizma in sporta je v lanskem letu 21 ženska in 125 moških. Med poslednjimi je celo pet gorskih vodnikov, kar jasno izpričuje velike nevarnosti v gorah. Samo smučarski sport je zahteval 30 smrtnih žrtev.

Enostavni televizor, ki ga je skonstruiral nemški izumitelj Manfred von Ardenne v Berlinu.

Poleg razširjanja zvoka na velike daljave, ki ga danes oskrbuje do potankosti izpopolnjeni radio, se vse bolj uveljavlja tudi televizija ali gledanje v daljavo. Potrebni aparati pa so danes še predragi in premalo popolni, čeprav se je izumitelj posrečilo prodreti z njimi že na razdaljo več sto metrov. Na sliki vidimo izumitelja Manfreda von Ardenne iz Berlina s televizorjem, ki je njegov izum.

Težka prehrana v zimi.

Dva ljubka motiva s Pohorja :

Foto Cizelj.

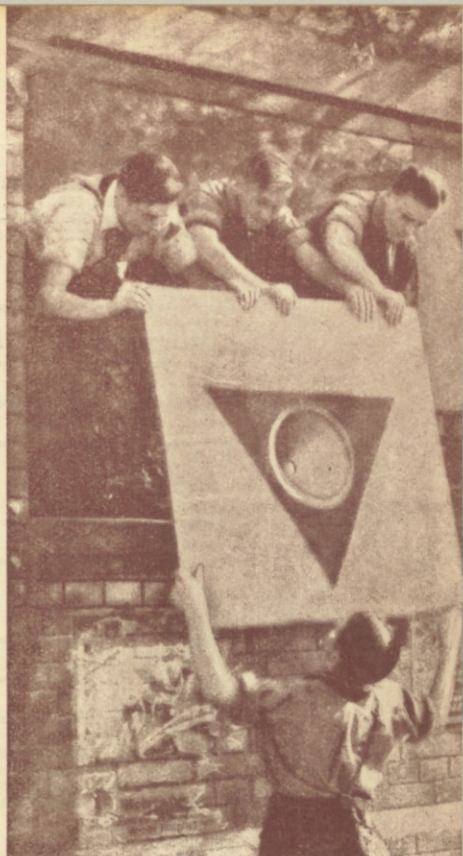
Dva prijatelja.

„RAZORI“ izhajajo vsak mesec in stanejo **3 Din** za številko. List izdaja »Udruženje jugoslovanskega učiteljstva meščanskih šol, sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani«, zanjo odgovarja Makso Hočevnar, ravnatelj mešč. šole v Ljubljani. — Urednik Tone Gaspari, Rakek. — Uprava: Maribor, deška meščanska šola. — Vsi dopisi na: Uredništvo »RAZOROV«, Rakek. Za uredništvo odgovoren Drago Humek, ravnatelj meščanske šole v Mariboru. Za Mariborsko tiskarno odgovarja Stanko Detela, ravnatelj v Mariboru.

MLADINA V SVOJIH PROSTIH URAH.

Blizu Berlina je oživila stara velika tvornica. Mladina, ki se prostovoljno uči praktičnih del, jo je napolnila in v vzornem redu vrši vsa opazovanja in vsa dela. To je mladina bodočnosti, ki bo znala povsod pomagati sama, ker bo poprijela lahko za vsako delo. Tehnika je klic sedanosti in bodočnosti mladine.

2.

3.

4. Slika 1. Vsak mora poznati natančno svoje kolo, da si ga lahko ob vsakem času hitro in prav popravi.
- Slika 2. Telefon. Vsi ti mladi ljudje poznajo uporabo in napeljavo telefonov, ki je dandanes tako važno občevalno sredstvo.
- Slika 4. Hitler bo govoril! Mladina pripravljena zvočnik, da svojega voditelja bolje čuje.
- Sl. 3. in 5. To je pa davna želja vsakega izmed mladih: poznati avto in ga sam voditi.

5.

V S E B I N A

Beltramelli Anton: Žvela je mati ... 193. — *Ilka Vaštetova*: Zaklad v Emoni 195. — *Kunaver Pavel*: Raziskovanje podzemskih jam 198. — *E. K. Mirinov*: Za Triglavom ... 201. — *Joško Janša*: Holmenkolliki dnevi 202 *Oskar Hudales*: Brat Bill 204. — *Ljudevit Štiasny*: V slovensko naselbino pri Vladikavkazu 207. — *Viktor Pirnat*: Kako nastajajo naše šolske potrebščine: svinčniki, pero in črnilo 209. — *Drago Humek*: Nekaj o pletenju 211. Iz šolskega dela: *Gizela Petrač*: Pomožna akcija za ptičke 212; *Brunsticker Erika*: Naše veselje 213. — *Dr. Franc Misič*: Ob zibelki Drave 215. — *Korošec Josip*: Prevarane mravlje 217. — *Viktor Pirnat*: Strupene pomladne rastline 218. — *Drobiž* 222. — Naslovno sliko risala Dimnik Erika, uč. 2. razr. II. dekl. mešč. šole v Mariboru.

Rešitev sestavljanke v 6. št.

č	u	j	u	p	a	n	i	e
h	o	d	i	p	r	e	d	n
a	m	i	o	d	r	o	j	s
t	v	a	d	a	g	r	e	m
o	s	s	v	e	t	a	k	o
i	a	r	e	n	a	s	b	r
c	m	e	n	a	r	a	m	i
n	a	m	p	a	l	i	c	o
v	r	o	k	o	p	o	d	a

Stih se glasi:

Čuj, upanje hodi pred nami
Od rojstva, da gremo s sveta;
Ko tare nas breme na rami,
Nam palico v roko poda.

Rešitev številč. naloge v 6. št.

Čenstohova
Ufa
Vigred
Analiza
Jozafat
Mamut
Ontario
Jambor
Ustje
Gledališče
Omišalj
Sumatra
Likurg
Ata Turk
Venera
Iravadi
Jantar
Oplenec

Začetne črke dajo od zgoraj navzdol oporoko
Viteškega kralja Aleksandra I. Uedinitelja.

Križanka „JUGOSLAVIJA“.

Priobčila Marica.

Vodoravno: 1 Predlog.
3 Ime grške črke. 6 Veža
v rimski hiši. 10 Evropska
prestolnica. 12 Gorsko
sedlo. 14 Elektroda. 15 La-
tinski veznik. 16 Veznik.

Navpično: 2 Notranji organi. 4 Žu-
želka (v množini). 5 Žuželka. 7 Orožje.
8 Razvedrilo. 9 Nedoločen števniki.
11 Mesto na Floridi. 13 Solčni zahod.